

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Кафедра фінансів та банківської справи

Чайка Микола Михайлович

МЕХАНІЗМ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ
В УКРАЇНІ

Спеціальність 8.03050801 – фінанси і кредит
Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»

Студент групи ФМОчвм – 51
М.М. Чайка

Науковий керівник
к.е.н., доцент А.Г. Бидик

Дипломну роботу допущено
до захисту
«_____»_____2013 р.

Зав. кафедри
Десятнюк О.М.

«_____»_____2013 р.

Чортків, 2013

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. МИТНЕ ДЕКЛАРУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТА МИТНОГО КОНТРОЛЮ	7
1.1. Поняття, призначення та форми декларування	7
1.2. Декларант та уповноважені ним особи – основні суб’єкти процесу декларування	16
1.3. Митне оформлення як складова державної митної політики	21
Висновки до 1 розділу	26
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА МЕХАНІЗМУ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ	28
2.1. Порядок проведення процедури декларування	28
2.2. Діючий механізм та аналіз результатів декларування заявленої митної вартості в процесі митного оформлення	37
2.3. Умови застосування попередньої, тимчасової, періодичної та додаткової митних декларацій	52
Висновки до 2 розділу	62
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	64
3.1. Необхідність використання сучасного інструменту управління та контролю митної діяльності – електронної митниці	64
3.2. Впровадження повномасштабного електронного декларування як напрямок стимулювання зовнішньої торгівлі в Україні	78
Висновки до 3 розділу	92
ВИСНОВКИ	94
ДОДАТКИ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	109

ВСТУП

Актуальність теми. Одними з основних складових митної справи є декларування, митне оформлення та митний контроль за вартістю товарів, що переміщуються через митний кордон України. Дані інструменти дуже широко використовуються митними органами та приносять ефективні результати.

У сучасних умовах відкритості української економіки постає необхідна умова організації митної справи – загалом та митного контролю, зокрема – це декларування, визначення та контроль митної вартості, яка має фіскально-регулюючий потенціал та відповідно характеризується проблемними питаннями, що потребують нових теоретичних і практичних підходів щодо її оцінки та контролю.

Одним із найбільш резонансних документів, прийнятих у 2012 р., був Митний кодекс, який набув чинності з 1 червня 2012 р. Цей документ істотно змінив митне законодавство в цілому. Він містить ряд нововведень, які повинні значно спростити процедуру митного оформлення товарів, яке є одним із основних завдань, що покладені на митну службу України.

У зв'язку з цим корисним буде розглянути та дослідити сучасний стан процедури митного оформлення товарів, вплив введення електронного декларування в Україні на спрощення процедури митного оформлення. Практичне впровадження електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису у митну справу України є одним із пріоритетних напрямів розвитку сфери інформаційних технологій.

Свідоме декларування товарів за зниженою митною вартістю суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють імпорتنі операції, є поширеним явищем і передусім має на меті мінімізацію податкових зобов'язань таких суб'єктів. Проте сплата податків не в повному обсязі — це лише частина проблеми. Маніпулюючи митною вартістю товарів, імпортери порушують умови чесної конкуренції на національному ринку і створюють

дисбаланс між цінами на імпортовану продукцію та на аналогічну продукцію національного походження (звичайно, не на користь останньої). У такий спосіб імпортери досягають панівного становища на певних ринках, ставлячи під загрозу функціонування національних виробників.

У науковій літературі питання декларування та митного оформлення розглядали як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники, серед яких слід виділити Г.В. Атаманчука, Є.В. Додіна, Терещенка С.С., Сорокіна Д., Єгорова О.В., Н.Г. Саліщеву, С.І. Котюргіна, Гребельника О.П., Русскова В.А., Пашка П.В., Деркача В.Г. та ін.

Окремі аспекти митного оформлення та митного декларування в контексті митного регулювання залишаються поза увагою вищезазначених науковців та потребують ґрунтовного дослідження. Зокрема, відсутній належний взаємозв'язок між правильністю та достовірністю митного декларування та поступлень митних платежів до бюджету. Вирішення даної проблематики ефективного декларування, опрацювання нововведень у зв'язку із прийняттям нового Митного кодексу та важливість впровадження повномасштабного електронного декларування в Україні зумовили необхідність та актуальність даного дослідження, що і послужило вибором теми магістерської роботи.

Мета і задачі дослідження. Метою магістерської роботи є дослідження діючого механізму митного декларування товарів в Україні.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі основні завдання:

- висвітлити поняття, призначення та форми декларування;
- в'яснити значення основних суб'єктів процесу декларування – декларанта та уповноважених ним осіб;
- розглянути сутність митного оформлення як складової державної митної політики;
- дослідити порядок проведення процедури декларування;

- дати характеристику діючому механізму та провести аналіз результатів декларування заявленої митної вартості в процесі митного оформлення;
- ознайомитись з умовами застосування попередньої, тимчасової, періодичної та додаткової митних декларацій;
- обґрунтувати необхідність використання сучасного інструменту управління та контролю митної діяльності – електронної митниці;
- довести важливість повномасштабного електронного декларування в Україні як напрямку стимулювання зовнішньої торгівлі.

Об'єктом дослідження є механізм декларування товарів і митної вартості при митному оформленні.

Предметом дослідження виступають теоретико-методологічні, методичні та прикладні аспекти декларування митної вартості товарів.

Методи дослідження. Дослідження проведено із застосуванням діалектичного та системного підходу до вивчення економічних процесів. У процесі роботи застосовувались такі методи економічних досліджень: системно-структурний, абстрактно-логічний, порівняльний і балансовий, експертних оцінок тощо. Інформаційною базою дослідження були законодавчі і нормативні акти Верховної Ради та Уряду України, праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань митної справи, з проблем діяльності митної служби.

Наукова новизна одержаних результатів. Результати, що одержані автором в ході дослідження і виносяться на захист, полягають у обґрунтуванні теоретичних і методологічних основ та прикладних аспектів удосконалення механізму декларування товарів і митної вартості в Україні в умовах відкритості вітчизняної економіки.

Основні положення наукової новизни результатів дослідження полягають у наступному:

- висвітлено поняття, призначення та форми декларування;

- в'яснено значення основних суб'єктів процесу декларування – декларанта та уповноважених ним осіб;
- розглянуто сутність митного оформлення як складової державної митної політики;
- досліджено порядок проведення процедури декларування;
- дано характеристику діючому механізму та провести аналіз результатів декларування заявленої митної вартості в процесі митного оформлення;
- ознайомлено з умовами застосування попередньої, тимчасової, періодичної та додаткової митних декларацій;
- обґрунтовано необхідність використання сучасного інструменту управління та контролю митної діяльності – електронної митниці;
- доведено важливість повномасштабного електронного декларування в Україні як напрямку стимулювання зовнішньої торгівлі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та обґрунтуванні теоретичних і методологічних основ та прикладних аспектів удосконалення механізму декларування товарів в Україні в умовах інтеграційних процесів.

Апробація результатів дипломного дослідження. Основні теоретичні положення дипломного дослідження оприлюднено на науково-практичній студентській конференції: «Сучасні проблеми та тенденції розвитку фінансово-банківського сектора України» (м. Чортків, ЧПБ ТНЕУ, 8-9 квітня 2013 р., випуск 3).

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота викладена на 114 сторінках комп'ютерного тексту і складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 63 найменувань. Містить 7 рисунків та додатки.

РОЗДІЛ 1

МИТНЕ ДЕКЛАРУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТА МИТНОГО КОНТРОЛЮ

1.1. Поняття, призначення та форми декларування

Основне митне оформлення базується на виконанні учасниками зовнішньоекономічної діяльності вимог митного законодавства про обов'язкове декларування всіх товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон.

Декларування – це операція, яка є складовою частиною процедури розміщення товарів і транспортних засобів під визначений митний режим або по завершенню дії такого режиму.

Суть декларування полягає в заяві за встановленою формою митному органу відомостей про товари і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, товари і транспортні засоби, вже переміщених через митний кордон, митний режим яких змінюється, а також про інші товари і транспортні засоби, які підлягають декларуванню [59].

Відповідно до Ст. 257 Митного кодексу (далі – МК) декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення [1, Ст. 257].

Стадія основного митного оформлення призначена для митного декларування товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. Крім того, декларуванню також підлягають товари та транспортні засоби, митний режим яких змінюється (у тому числі за відсутності факту переміщення через митний кордон України).

Декларування як складова частина основного митного оформлення товарів і транспортних засобів і саме митне оформлення – це настільки близькі за змістом поняття, що для уникнення плутанини в понятійному

апараті, а також з метою уніфікації та гармонізації митних процедур до загальноприйнятих у світовій практиці розробники Проекту нового Митного кодексу РФ взагалі виключили з нього поняття «митне оформлення», замінивши його поняттям «митне декларування», у яке вклали сенс процедури основного митного оформлення товарів і транспортних засобів у його сьогоденішньому розумінні.

Вітчизняний МК під митним оформленням розуміє виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення [1, Ст. 4].

Декларування товарів і транспортних засобів є одним з обов'язкових умов переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і виконує такі функції:

- забезпечує митні органи необхідними для митних цілей відомостями про переміщувані через кордон товари і транспортні засоби;
- служить підтвердженням законності здійснюваних декларантом (особою, яка провадить декларування) дій щодо товарів і транспортних засобів, які розміщені їм під обраний митний режим;
- носить контрольну функцію, суть якої полягає в тому, що на основі декларування митні органи перевіряють відповідність декларованих відомостей про товари і транспортні засоби фактичним даним.

Разом з тим відомості можуть представлятися (і, як правило, представляються) митним органам набагато раніше, задовго до початку виробництва митного декларування, наприклад, подача повідомлення в місці ввезення товарів і транспортних засобів на митну територію України, подання товаросупроводжувальної і товаротранспортної документації в місцях доставки товарів на складах тимчасового зберігання.

У чому ж тоді полягає особливість митного декларування? Для характеристики митного декларування й виявлення його особливостей необхідно звернути увагу на такі елементи, як: форма декларування, включаючи документи та відомості, необхідні для митного оформлення; особи, уповноважені на подачу митної декларації (декларанти).

Заявлені при декларуванні відомості повинні об'єктивно та повно відображати фактичні дані про товари і транспортні засоби. Заява недостовірних відомостей є порушенням митних правил і тягне за собою відповідальність, передбачену МК та іншими законами України [59].

Форма декларування – це спосіб заяви відомостей про товари і транспортні засоби та інших необхідних для митного оформлення відомостей відповідно до встановлених вимог до порядку їх фіксації на носіях інформації для передачі митному органу.

Декларування здійснюється за такими формами: а) письмове; б) усне; в) шляхом вчинення дій. Письмова форма декларування здійснюється шляхом заповнення та подання митному органу митної декларації. *Письмове декларування* – форма декларування, яка передбачає повідомлення власником-громадянином у письмовій формі точних даних про валютні цінності, цінності, даних, що стосуються кількісних, якісних та вартісних характеристик предметів, що переміщуються ним через митний кордон України, шляхом заповнення митної декларації встановленої форми. Письмово декларуються: багаж, що відстав від власника; несупроводжуваний багаж; валютні цінності, цінності в кількості та обсягах, що перевищують норми, встановлені чинним законодавством; предмети, переміщення яких через митний кордон України здійснюється за дозвільними документами державних органів: будь-які зброя, боєприпаси й вибухові речовини, наркотики й психотропні речовини, предмети старовини та мистецтва, друковані видання та інші носії інформації, отруйні й сильнодіючі речовини та ліки, радіоактивні матеріали, об'єкти флори й фауни, їх частини та одержана з них продукція, високочастотні

радіоелектронні пристрої та засоби зв'язку; товари, що підлягають обкладенню податками; товари, що тимчасово ввозяться на територію України, вивозяться з цієї території або переміщуються транзитом; транспортні засоби, що тимчасово вивозяться за межі України, за бажанням власника (користувача).

Усне декларування – форма декларування, яка передбачає при митному оформленні повідомлення власником-громадянином в усній формі на вимогу посадової особи митного органу точних даних про валютні цінності, цінності, даних, що стосуються кількісних, якісних та вартісних характеристик предметів, що переміщуються ним через митний кордон України. Форма усного декларування застосовується лише при переміщенні громадянами через митний кордон України особистих речей, валютних цінностей, цінностей, товарів, транспортних засобів у порядку й обсягах, що не перевищують норми, встановлені законами України й іншими нормативно-правовими актами, та таких, що не потребують дозволів відповідних державних органів на їх переміщення. При усному декларуванні митна декларація (далі – декларація) не заповнюється. Усне декларування допускається при митному оформленні ручної поклажі й особистого багажу пасажирів.

Декларування шляхом вчинення дій можливо розглянути на прикладі проходження «зелених коридорів» в аеропортах, коли особа, не складаючи письмової декларації, самостійно вибирає спрощений митний контроль, тим самим, своєю поведінкою заявляє митниці про відсутність товарів, що підлягають оподаткуванню або заборонених до ввезення (вивезення) товарів.

При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії.

Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках.

Митна декларація та інші документи, подання яких митним органам передбачено Митним Кодексом, оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу [1, Ст. 257].

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури [1, Ст. 4].

Товари декларуються шляхом подання митному органу:

- митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа;
- митної декларації М-16;
- письмової заяви за формою згідно з додатком А (1);
- митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності;
- іншого документа, що відповідно до законодавства може використовуватись замість митної декларації [6].

Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа та митна декларація М-16 виготовляються типографським способом або за допомогою комп'ютера.

Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється державною мовою за допомогою комп'ютера. Митна декларація М-16 заповнюється державною мовою від руки або за допомогою комп'ютера. Якщо оригінальне написання прізвища, імені та по батькові (за наявності) осіб, власних назв і адрес підприємств-нерезидентів, торговельних марок, моделей, артикулів тощо виконується іноземною мовою, яка

використовує латинський алфавіт, у митних деклараціях такі відомості зазначаються латинськими літерами.

Формат митних декларацій, що подаються як електронні документи, базується на міжнародних стандартах електронного обміну даними.

Електронна митна декларація складається з полів електронного документа, що відповідають формам митних декларацій на паперовому носії, та засвідчується електронним цифровим підписом особи, яка її склала.

Формат електронної копії митної декларації на паперовому носії, електронної митної декларації, інших електронних документів, необхідних для здійснення митного контролю та оформлення, кодування символів, засоби пересилання визначаються Держмитслужбою з оприлюдненням відповідної інформації на веб-сайті Держмитслужби [8].

Умови та порядок декларування, перелік відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються Митним Кодексом. Положення про митні декларації та форми цих декларацій затверджуються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення таких декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, – центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей справляння митних платежів, формування митної статистики, а також для забезпечення додержання вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється митними органами на підставі митної декларації, до якої декларантом залежно від митних формальностей, установлених МК для митних режимів, та заявленої мети переміщення вносяться такі відомості, у тому числі у вигляді кодів:

1) заявлений митний режим, тип декларації та відомості про особливості переміщення;

2) відомості про декларанта, уповноважену особу, яка склала декларацію, відправника, одержувача, перевізника товарів і сторони зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), а в разі якщо зовнішньоекономічний договір (контракт) укладено на підставі посередницького договору, – також про іншу, крім сторони зовнішньоекономічного договору (контракту), сторону такого посередницького договору;

3) відомості про найменування країн відправлення та призначення;

4) відомості про транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для міжнародного перевезення товарів та/або їх перевезення митною територією України під митним контролем, та контейнери;

5) відомості про товари:

а) найменування;

б) звичайний торговельний опис, що дає змогу ідентифікувати та класифікувати товар;

в) торговельна марка та виробник товарів (за наявності у товаросупровідних та комерційних документах);

г) код товару згідно з УКТ ЗЕД;

г) найменування країни походження товарів (за наявності);

д) опис упаковки (кількість, вид);

е) кількість у кілограмах (вага брутто та вага нетто) та інших одиницях виміру;

е) фактурна вартість товарів;

ж) митна вартість товарів та метод її визначення;

з) відомості про уповноважені банки декларанта;

и) статистична вартість товарів;

б) відомості про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування їх сплати:

- а) ставки митних платежів;
- б) застосування пільг зі сплати митних платежів;
- в) суми митних платежів;
- г) офіційний курс валюти України до іноземної валюти, у якій складені рахунки, на день подання митної декларації;
- г) спосіб і особливості нарахування та сплати митних платежів;
- д) спосіб забезпечення сплати митних платежів (у разі застосування заходів гарантування їх сплати);

7) відомості про зовнішньоекономічний договір (контракт) або інший документ, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), та його основні умови;

8) відомості, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України;

9) відомості про документи, що надаються для митного контролю разом з митною декларацією відповідно до статті 335 МК;

10) довідковий номер декларації (за бажанням декларанта).

Митним органам забороняється вимагати внесення до митної декларації інших відомостей, ніж зазначені вище.

Одним з основних об'єктів декларування виступає митна вартість товарів. Митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари [1, Ст. 49]. Відомості про митну вартість товарів використовуються для:

- 1) нарахування митних платежів;
- 2) застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України;
- 3) ведення митної статистики;

4) розрахунку податкового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки [1, Ст. 50].

Перелік товарів, що не підлягають обов'язковому письмовому декларуванню, встановлюється Митним Кодексом та іншими законодавчими актами України [1, Ст. 257].

Товари, які переміщуються через митний кордон України – це товари, які перетинають митний кордон України у будь-який спосіб: засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту, а також лініями електропередач.

Партією товарів вважаються:

- товари, що переміщуються через митний кордон України від одного відправника на адресу одного одержувача за одним товарно-транспортним документом на перевезення;
- товари, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом або лініями електропередачі протягом одного календарного місяця;
- товари, що пересилаються на митну територію України від одного відправника на адресу одного одержувача в міжнародних поштових відправленнях в одній депеші;
- товари, що пересилаються на митну територію України в міжнародних експрес-відправленнях протягом однієї доби, незалежно від кількості товарно-транспортних документів на перевезення;
- товари, що переміщуються через митний кордон України одним громадянином в ручній поклажі у пасажирському відділенні (салоні) транспортного засобу, яким прямує такий громадянин, або супроводжуваному (несупроводжуваному) багажі [8].

Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення товари переміщуються у вантажних відправленнях (з оформленням вантажної митної декларації), у супроводжуваному чи не супроводжуваному багажі (з оформленням

багажних документів), у ручній поклажі (без оформлення багажних документів), у міжнародних поштових чи експрес-відправленнях.

1.2. Декларант та уповноважені ним особи – основні суб'єкти процесу декларування

Декларантами можуть бути підприємства або громадяни, яким належать товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України, або уповноважені ними митні брокери (посередники).

Відповідно до Ст. 4 МК, декларантом є особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування [1, Ст. 4].

Декларантом може бути юридична чи фізична особа. Детальніше питання, які стосуються визначення, порядку створення юридичних осіб, їх прав та обов'язків, видів юридичних осіб, визначає у главі 7 Цивільний кодекс України [2]. Визначення фізичної особи та інші питання детальніше містить глава 4 Цивільного кодексу України. Згідно зі статтею 62 Господарського кодексу України підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами [3]. Відповідно до п. 38 Ст. 4 МК підприємством визнається будь-яка юридична особа, а також громадянин-підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи [1].

При декларуванні товарів і транспортних засобів безпосередньо підприємством-власником таких товарів і транспортних засобів, адміністрація даного підприємства самостійно визначає особу, що здійснює декларування, засвідчуючи повноваження цієї особи у встановленому порядку.

Уповноваженою особою визнається особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого власником товарів і транспортних засобів, наділена правом вчиняти дії, пов'язані з пред'явленням цих товарів і транспортних засобів митним органам для митного контролю та митного оформлення при переміщенні їх через митний кордон України, або іншим чином розпоряджатися зазначеними товарами і транспортними засобами. Діюче митне законодавство дає таке визначення поняттю митний брокер: *митний брокер* – це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Митний брокер провадить митну брокерську діяльність у будь-якому митному органі України. Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються відповідним договором [1, Ст. 416-417].

Крім того, новий МК дозволяє проводити операції з декларування товарів *агенту з митного оформлення* – фізичній особі – резиденту, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. Агент з митного оформлення має право виконувати свої функції з пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю і митного оформлення, у будь-якому митному органі України [1, Ст. 418].

Згідно з п.61 статті 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» посередницька діяльність митного брокера підлягає ліцензуванню. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 р. №1698 «Про затвердження переліку органів ліцензування» (зі змінами та доповненнями) Державна митна служба України здійснює ліцензування посередницької діяльності митного брокера

та митного перевізника. Відмінність митного брокера від декларанта полягає в тому, що митним брокером може бути виключно резидент України (резиденти – громадяни, які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, що тимчасово перебувають за кордоном; юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), які створені та здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України, з місцезнаходженням на її території; дипломатичні представництва, консульські установи, торговельні та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет, а також філії і представництва підприємств-резидентів за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності), а декларантом товарів і транспортних засобів, що належать громадянам, можуть бути громадяни, наділені відповідним чином оформленими повноваженнями, незалежно від того, резидентами якої країни вони являються.

Відповідно до Ст. 265 МК, декларантами мають право виступати:

1) при переміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України або при зміні митного режиму щодо товарів на підставі зовнішньоекономічного договору, укладеного резидентом, – резидент, яким або від імені якого укладено цей договір;

2) в інших випадках – особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені.

Декларантами можуть бути тільки резиденти, крім випадків переміщення через митний кордон України:

1) громадянами – особистих речей, транспортних засобів особистого користування та інших товарів для особистих, сімейних чи інших потреб, не пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності;

2) особами, які мають пільги згідно із статтями 383 - 386, 388, 389, 391, 392 Митного Кодексу (до таких осіб відносяться глави дипломатичного

представництва іноземної держави та члени дипломатичного персоналу представництва, а також члени їхніх сімей, які проживають разом з ними; члени адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та члени їхніх сімей, які проживають разом з ними; консульські установи іноземних держав, консульські посадові особи; іноземні дипломатичні та консульські кур'єри; представники та члени делегацій іноземних держав; міжнародні організації та представництва іноземних держав при них, а також їх персонал) – товарів, у зв'язку із ввезенням яких на митну територію України та вивезенням їх за межі цієї території такі пільги надаються;

3) представництвами іноземних фірм – товарів, що не підлягають відчуженню та призначені для службового користування цих представництв при декларуванні у митні режими тимчасового ввезення, реекспорту, транзиту, а також імпорту щодо товарів, ввезених для власних потреб таких представництв;

4) іноземними перевізниками – товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією України прохідним транзитом;

5) інших випадків, коли відповідно до законодавства України нерезидент має право розпоряджатися товарами на митній території України.

Підприємства можуть бути декларантами, за умови перебування їх на обліку в митних органах України. Громадяни можуть бути декларантами після досягнення ними 16-річного віку.

Декларант може здійснювати декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення самостійно або уповноважувати інших осіб на здійснення декларування від свого імені.

Декларування товарів, що належать громадянам, може здійснюватися цими громадянами або іншими громадянами, уповноваженими на це власниками зазначених товарів нотаріально посвідченими дорученнями [1, Ст. 265]. Відповідно до статті 58 Закону України «Про нотаріат» нотаріуси

та інші посадові особи, які вчиняють нотаріальні дії, посвідчують доручення, складені від імені однієї або кількох осіб, на ім'я однієї особи або кількох осіб.

Обов'язки, права та відповідальність декларанта та уповноваженої ним особи регулюються статтею 266 МК, відповідно до якої декларант зобов'язаний:

- 1) здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого МК;
- 2) на вимогу митного органу пред'явити товари, транспортні засоби комерційного призначення для митного контролю і митного оформлення;
- 3) надати митному органу передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних формальностей;
- 4) у випадках, визначених Митним та Податковим кодексами України, сплатити митні платежі або забезпечити їх сплату;
- 5) у випадках, визначених Митним Кодексом та іншими законами України, сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на митні органи.

Перед подачею митної декларації декларант має право з дозволу митного органу здійснювати фізичний огляд товарів з метою перевірки їх відповідності опису (відомостям), зазначеному у товаросупровідних документах, брати проби та зразки товарів.

У випадках та в порядку, визначених МК, декларант має право вимагати від митного органу випуску товарів, за умови забезпечення сплати митних платежів відповідно до X розділу МК.

У разі самостійного декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення декларантом передбачену відповідальність за вчинення порушення митних правил у повному обсязі несе декларант.

Особа, уповноважена на декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта, має такі самі обов'язки, права і несе таку саму відповідальність, що й декларант [1, Ст. 266]. Також,

декларант виконує всі обов'язки і несе у повному обсязі відповідальність, передбачену МК, незалежно від того, чи він є власником товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, митним брокером чи іншою уповноваженою особою.

1.3. Митне оформлення як складова державної митної політики

Система митного оформлення зовнішньоекономічних відносин є досить важливим інструментом регулювання даної сфери. З однієї сторони, запровадження існуючого регулятивного механізму може стимулювати взаємовідносини у сфері міжнародних економічних зв'язків, з іншої, навпаки є досить серйозною протекціоністською перешкодою для експортерів чи імпортерів.

При визначенні митно-тарифної політики з огляду на функціональну спрямованість однією із складових є система митного оформлення. При цьому під *митним оформленням* розуміють сукупність дій, пов'язаних з пропуском в Україну чи за її межі (у тому числі за умов тимчасового ввезення або тимчасового вивезення) товарів, майна та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України [52, 56].

Метою митного оформлення є забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, а також забезпечення статистичного обліку ввезення на митну територію України, вивезення за її межі і транзиту через її територію товарів.

Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, якщо інше не передбачено МК [1, Ст. 246].

Пашко П.В. мету митного оформлення товарів і транспортних засобів визначає такими трьома складовими:

1. Засвідчення відомостей, одержаних під час митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.
2. Оформлення результатів митного контролю, що здійснюється посадовими особами митниці.
3. Проведення статистичного обліку ввезення, вивезення і транзиту товарів, зумовлене необхідністю аналізу зовнішньоекономічної діяльності в Україні й оперативного пошуку інформації [52, 94].

Операції, що входять до складу митного оформлення, порядок їх здійснення, а також форми митних декларацій та інших документів, що застосовуються під час митного оформлення товарів і транспортних засобів, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до Ст. 247 МК митне оформлення здійснюється в місцях розташування відповідних підрозділів митних органів протягом робочого часу, встановленого для цих органів.

Митне оформлення здійснюється службовими особами митниці з метою забезпечення митного контролю та із застосуванням засобів державного регулювання ввезення чи вивезення товарів та інших предметів.

Процедура митного оформлення є суттєвим важелем митно-тарифної політики, який може стимулювати реалізацію економічних інтересів суб'єктів господарювання у сфері зовнішньоекономічних відносин, чи навпаки перешкоджати їх реалізації. Ускладнення процедури митного оформлення, збільшення кількості документів при проходженні товарів через митний кордон стає значним протекціоністським бар'єром.

Відповідно до міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, митне оформлення у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється в будь-якому митному органі з пред'явленням їх цьому органу.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через територію України в митному режимі транзиту, здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого починається транзитне переміщення [1, Ст. 247].

Митне оформлення розпочинається з моменту подання митному органу декларантом або уповноваженою ним особою митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та документів, необхідних для митного оформлення, а в разі електронного декларування – з моменту отримання митним органом від декларанта або уповноваженої ним особи електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію.

Засвідчення митним органом прийняття товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів на них до митного оформлення здійснюється шляхом проставляння відбитків відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії [1, Ст. 248].

Місця здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначаються відповідно до розділу XII МК [1, Ст. 247], яким передбачено, що митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися у будь-якому митному органі на всій митній території України. Митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України громадянами (крім товарів, що переміщуються у несупроводжуваному багажі та у вантажних відправленнях, а також товарів, що підлягають державній реєстрації) здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України [1, Ст. 365].

За письмовим зверненням декларанта або уповноваженої ним особи митні формальності можуть виконуватися митними органами поза місцем

розташування цих органів, а також поза робочим часом, установленим для них, на умовах, визначених МК. Форма письмового звернення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

За виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для них, із заінтересованих осіб справляється плата у розмірах, установлених Кабінетом Міністрів України, та в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

За рішенням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, митне оформлення підакцизних товарів, природного газу, товарів, які відповідно до законодавства підлягають клеймуванню державним пробірним клеймом, а також лікарських засобів може здійснюватися у спеціально визначених для цього митних органах [1, Ст. 247].

Декларанти або уповноважені ними особи можуть бути присутніми під час митного оформлення товарів, які пред'являються ними для такого оформлення [1, Ст. 249].

Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, подаються митному органу українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування. Митні органи вимагають переклад українською мовою документів, складених іншою мовою, ніж офіційна мова митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування, тільки у разі, якщо дані, які містяться в них, є необхідними для перевірки або підтвердження відомостей, зазначених у митній декларації. У такому разі декларант забезпечує переклад зазначених документів за власний рахунок [1, Ст. 254].

Митне оформлення завершується протягом чотирьох робочих годин з моменту пред'явлення митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню (якщо згідно з МК, транспортні засоби комерційного призначення підлягають пред'явленню), подання митної декларації або документа, який відповідно до законодавства її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей, передбачених процедурами декларування та митного контролю, що регулюються статтями 257 і 335 МК.

Зазначений строк може бути перевищений на час виконання відповідних формальностей виключно у разі:

1) виконання митних формальностей поза місцем розташування митного органу;

2) підтвердженого письмово бажання декларанта або уповноваженої ним особи подати додаткові документи чи відомості про зовнішньоекономічну операцію або характеристики товару;

3) проведення досліджень (аналізу, експертизи) проб і зразків товарів, якщо товари не випускаються до одержання результатів відповідних досліджень;

4) виявлення порушень митних правил, якщо товари не випускаються до завершення розгляду справи про таке порушення за умови, що: а) такі товари не підлягають конфіскації і не будуть потрібні надалі у процесі провадження у справі як докази; б) декларант сплачує всі митні платежі або забезпечує їх сплату.

5) зупинення митного оформлення відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції»;

б) подання додаткових документів, якщо вони містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

У разі якщо товар декларується з використанням попередньої або періодичної митних декларацій, митне оформлення за цими деклараціями завершується у строк, що не перевищує чотирьох робочих годин з моменту їх подання.

Митне оформлення вважається завершеним після виконання всіх митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму, що засвідчується митним органом шляхом проставлення відповідних митних забезпечень (у тому числі за допомогою інформаційних технологій), інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії [1, Ст. 255].

Стаття 256 МК регулює можливість застосування митними органами відмови у митному оформленні шляхом підготовки письмового вмотивованого рішення митного органу про неможливість здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через невиконання декларантом або уповноваженою ним особою умов, визначених МК. У рішенні про відмову у митному оформленні повинні бути зазначені причини відмови та наведені вичерпні роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Зазначене рішення повинно також містити інформацію про порядок його оскарження.

Рішення про відмову у митному оформленні приймається в межах строку, відведеного статтею 255 МК для завершення митного оформлення. Неприйняття такого рішення протягом зазначеного строку є бездіяльністю, яка може бути оскаржена в порядку, встановленому главою 4 МК [1, Ст. 256].

Висновки до 1 розділу

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про

товари, мету їх переміщення через митний кордон України а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Форма декларування – це спосіб заяви відомостей про товари і транспортні засоби та інших необхідних для митного оформлення відомостей відповідно до встановлених вимог до порядку їх фіксації на носіях інформації для передачі митному органу. Декларування здійснюється за такими формами: а) письмове; б) усне; в) шляхом вчинення дій.

При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії. Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках.

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Одним з основних об'єктів декларування виступає митна вартість товарів. Митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

Декларантом є особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування.

Під митним оформленням розуміють сукупність дій, пов'язаних з пропуском в Україну чи за її межі (у тому числі за умов тимчасового ввезення або тимчасового вивезення) товарів, майна та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕХАНІЗМУ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ

2.1. Порядок проведення процедури декларування

Процедуру декларування в Україні визначає Ст. 257 МК, у якій вказується, що декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення [1, Ст. 257]. Для цього використовується митна декларація.

Наказом Міністерства фінансів України № 1011 від 20 вересня 2012 року був затверджений Класифікатор типів декларацій, який набрав чинності з 1 жовтня 2012 року. Даний Класифікатор містить такі відомості: напрямок переміщення товарів, літерний код напрямку переміщення, особливості декларування та літерний код типу декларації (див. дод. Б). Отже, тип декларації, який обирається декларантом при проведенні процедури декларування товарів, залежить від напрямку переміщення товарів.

Якщо товари *вивізяться* за межі території України, то заповнюються такі види декларацій: митна декларація, заповнена у звичайному порядку (АА), тимчасова митна декларація на товари, відомості при кількісній характеристиці яких можуть бути встановлені після навантаження товарів на транспортний засіб та які можуть впливати на фактурну вартість, у тому числі якщо ціна товару визначається за формулою (ТК), тимчасова митна декларація на товари, ціна яких визначається за формулою (ТФ), періодична митна декларація (РР), додаткова декларація до періодичної митної декларації (ДР), додаткова декларація до тимчасової декларації (ДТ),

додаткова декларація для внесення змін до раніше оформленої митної декларації, заповненої в звичайному порядку (ДМ).

При *ввезенні* товарів на митну територію України використовують такі типи декларацій: митна декларація, заповнена у звичайному порядку (АА), тимчасова митна декларація на товари, відомості про кількісні характеристики яких можуть бути встановлені після розвантаження товарів з транспортного засобу та які можуть впливати на фактурну вартість, у тому числі якщо ціна товару визначається за формулою (ТК), тимчасова митна декларація на товари, ціна яких визначається за формулою (ТФ), тимчасова митна декларація на товари, точні відомості про код згідно з УКТЗЕД яких можуть бути встановлені після проведення їх дослідження, отримання додаткової інформації тощо (ТН), періодична митна декларація (РР), попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для випуску товарів у митний режим (ЕА), попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для пропуску товарів через митний кордон України та доставлення до митного органу призначення (ЕЕ), додаткова декларація до тимчасової декларації (ДТ), додаткова декларація до періодичної митної декларації (ДР), додаткова декларація до попередньої митної декларації (ДЕ), додаткова декларація для внесення змін до раніше оформленої митної декларації, заповненої в звичайному порядку (ДМ).

При *транзиті* товарів тип декларації обирається із наступних: митна декларація, заповнена у звичайному порядку (АА), періодична митна декларація (РР), попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для випуску товарів у митний режим (ЕА), попередня митна декларація з обсягом даних, необхідним для пропуску товарів через митний кордон України та доставлення до митного органу призначення (ЕЕ), додаткова декларація до періодичної митної декларації (ДР), додаткова декларація до попередньої митної декларації (ДЕ).

Під митною декларацією, заповненою у звичайному порядку, розуміється митна декларація, що містить обсяг відомостей (даних),

достатній для завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у заявлений митний режим.

За рішенням митного органу митне оформлення та випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до митного режиму експорту може здійснюватися без їх пред'явлення митному органу, якому подано митну декларацію, заповнену у звичайному порядку. Рішення про можливість випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення без їх пред'явлення митному органу або про необхідність такого пред'явлення приймається митним органом на основі результатів аналізу ризиків у строк не більше чотирьох робочих годин з моменту прийняття митної декларації, заповненої у звичайному порядку відповідно до митного режиму експорту [1, Ст. 258].

З 1 червня 2012 року набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України № 450 «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій» із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1081 від 28.11.2012 р. Цією Постановою були затверджені Положення про митні декларації та форми митних декларацій, також було передбачено використання електронних митних декларацій (електронних копій митних декларацій на паперовому носії, засвідчених електронним цифровим підписом посадової особи митного органу) одночасно з митними деклараціями на паперовому носії.

Положення «Про митні декларації» визначає вимоги до оформлення і використання митних декларацій, на підставі яких декларуються товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України підприємствами, та інші товари, що відповідно до законодавства України декларуються шляхом поданням митної декларації, передбаченої для підприємств, а також порядок внесення змін до митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними [8].

Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа для декларування товарів (крім тих, що пересилаються через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях), що

переміщуються через митний кордон України декларантами (крім громадян), заповнюється на:

- товари, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 євро;
- товари, які підлягають державному експортному контролю та переміщення яких через митний кордон України згідно із законодавством потребує надання відповідного дозволу чи висновку;
- товари, які ввозяться на митну територію України і підлягають державній реєстрації відповідно до законодавства;
- товари, які поміщуються в митні режими митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території України, переробки за межами митної території України та після перебування у таких митних режимах поміщуються в інші митні режими.

Декларування товарів з використанням замість митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа іншого документа може здійснюватись у випадках, передбачених МК та укладеними в установленому законом порядку міжнародними договорами України.

Товари (крім тих, що пересилаються через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях), що переміщуються через митний кордон України декларантами (крім громадян), на які не заповнюється митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа та які не можуть декларуватись за іншим документом, декларуються шляхом подання митному органу письмової заяви за формою згідно з додатком В (1). Така заява може подаватись митному органу на паперовому носії або як електронний документ з урахуванням встановлених Положенням про митні декларації вимог.

Товари, що пересилаються через митний кордон України в міжнародних поштових відправленнях, декларуються шляхом подання митному органу:

- 1) митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа у разі:

- надходження на адресу декларанта підакцизних товарів;
- надходження на адресу декларанта (крім громадянина) в одній депеші від одного відправника товарів, що відповідно до Митного та Податкового кодексів є об'єктами оподаткування митними платежами;
- пересилання декларантом (крім громадянина) товарів, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 євро;
- надходження на адресу громадянина в одній депеші від одного відправника товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;
- пересилання громадянином товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;

2) у випадках, не зазначених у підпункті 1 цього пункту, – уніфікованих міжнародних документів, форми яких установлені актами Всесвітнього поштового союзу, а саме:

- митної декларації CN 23, використання якої обов'язкове під час пересилання посилок, міжнародних згрупованих поштових відправлень з позначкою «Консигнація» і відправлень «EMS» та можливе у разі пересилання відправлень з оголошеною цінністю;
- митної декларації CN 22, використання якої обов'язкове під час пересилання дрібних пакетів, мішків «М» і відправлень «EMS» з вкладенням письмової кореспонденції та можливе у разі пересилання бандеролей.

Товари, що пересилаються через митний кордон України у міжнародних експрес-відправленнях, декларуються шляхом подання митному органу:

- 1) митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа:
 - у разі надходження на адресу декларанта підакцизних товарів;
 - у разі надходження на адресу декларанта (крім громадянина) товарів, що відповідно до Митного та Податкового кодексів України є об'єктами оподаткування митними платежами;

- у разі пересилання декларантом (крім громадянина) товарів, митна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 100 євро;
- у разі надходження на адресу громадянина товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;
- у разі пересилання громадянином товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, еквівалентну 10 000 євро;

2) у випадках, не зазначених у підпункті 1 цього пункту, - митної декларації М-16:

- у разі надходження на адресу громадянина товарів, сумарна фактурна вартість яких перевищує суму, що не є об'єктом оподаткування митними платежами, але не перевищує суму, еквівалентну 10000 євро;
- у разі пересилання громадянином товарів, які є об'єктом оподаткування вивізним митом, та/або якщо відповідно до закону державними органами видаються документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення таких товарів;

3) письмової заяви за формою згідно з додатком 1 у разі пересилання декларантом (крім громадянина) товарів, митна вартість яких не перевищує суму, еквівалентну 100 євро.

Під час переміщення (пересилання) товарів через митний кордон України громадянами митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється у разі, коли такі товари відповідно до МК та Положення про митні декларації декларуються з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, а також для декларування товарів (у тому числі транспортних засобів особистого користування), що ввозяться на митну територію України і підлягають державній реєстрації відповідно до законодавства.

Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа подається разом з її електронною копією. Інформація, внесена декларантом до електронної копії митної декларації, повинна відповідати інформації, внесений декларантом до оригіналу на паперовому носії, за винятком тієї

інформації, яка в установленому порядку вноситься тільки до електронної копії.

Оформлення митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа регулюється пунктом 14 Постанови КМУ № 450.

Бланки єдиного адміністративного документа використовуються для оформлення митних декларацій (митної декларації, заповненої у звичайному порядку, попередньої, тимчасової, періодичної та додаткової митних декларацій), передбачених статтями 258-261 МК.

Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється з використанням форми МД-2, до якої у разі потреби можуть додаватися доповнення форми МД-6 та додаткові аркуші форми МД-3 або специфікація форми МД-8.

В одній митній декларації на бланку єдиного адміністративного документа може бути задекларовано не більш як 999 товарів.

Додаткові аркуші форми МД-3, доповнення форми МД-6 та специфікації форми МД-8 у разі їх застосування є невід'ємною частиною митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа форми МД-2.

На додаткових аркушах форми МД-3 зазначаються відомості про:

- товари, що мають різні коди згідно з УКТЗЕД;
- товари з однаковим кодом згідно з УКТЗЕД, які мають різні дані (країну походження, ознаки та характеристики, що впливають на застосування ставок ввізного (вивізного), особливих видів мита, акцизного податку, податку на додану вартість);
- інші товари у випадках, визначених Мінфіном.

Замість додаткових аркушів форми МД-3 у випадках, визначених Мінфіном, дозволяється застосування специфікації форми МД-8. Доповнення форми МД-6 використовується у разі, коли в будь-якій графі форми МД-2, МД-3 або МД-8 митної декларації на паперовому носії не вистачає місця для внесення необхідних відомостей декларантом або для проставлення

службових відміток чи внесення відомостей посадовою особою митного органу.

Порядок розподілу аркушів митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа на паперовому носії визначається Мінфіном.

Під час здійснення митного оформлення товарів із застосуванням митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа факт виконання окремих митних формальностей підтверджується шляхом внесення посадовою особою митного органу, яка виконала таку формальність, за допомогою автоматизованої системи митного оформлення відповідної відмітки до електронної митної декларації або електронної копії митної декларації, поданої на паперовому носії.

Автоматизована система митного оформлення входить до складу Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України, що функціонує відповідно до положення, яке затверджується Мінфіном.

Митна декларація на паперовому носії вважається оформленою за наявності на всіх її аркушах відбитка особистої номерної печатки посадової особи митного органу, яка завершила митне оформлення.

Електронна митна декларація вважається оформленою за наявності внесеної до неї посадовою особою митного органу, яка завершила митне оформлення, за допомогою автоматизованої системи митного оформлення відмітки про завершення митного оформлення та засвідчення такої декларації електронним цифровим підписом посадової особи митного органу, яка завершила митне оформлення. Оформлена електронна митна декларація за допомогою автоматизованої системи митного оформлення перетворюється у візуальну форму, придатну для сприйняття її змісту людиною, у форматі, що унеможлиблює у подальшому внесення змін до неї, засвідчується електронним цифровим підписом посадової особи митного органу, яка завершила митне оформлення, та надсилається декларанту або уповноваженій ним особі.

Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється на партію товарів, що переміщуються через митний кордон України на підставі одного зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість зовнішньоекономічного договору (контракту), та поміщується у визначений митний режим.

У разі наявності в партії товарів, що можуть декларуватись з поданням замість митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа іншого документа, декларування таких товарів здійснюється з поданням такого іншого документа.

За бажанням декларанта або уповноваженої ним особи одна митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа може бути заповнена на кілька партій товарів, що ввезені на митну територію України, або вивозяться за межі митної території України залізничним транспортом та відправляються від одного відправника на адресу одного одержувача або переміщуються транзитом від одного відправника на адресу одного одержувача та відправляються з однієї прикордонної передавальної станції за місцем ввезення на митну територію України, за умови, що такі товари переміщуються через митний кордон України на підставі одного зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, який використовується в міжнародній практиці замість зовнішньоекономічного договору (контракту), поміщуються у визначений митний режим, одночасно пред'являються митному органу, яким здійснюється їх митне оформлення, та за наявності можливості заповнення відповідно до встановленого порядку спільних для всіх задекларованих товарів граф митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа.

За бажанням декларанта або уповноваженої ним особи товари, що ввозяться на митну територію України у складі однієї партії, можуть декларуватись за кількома митними деклараціями за умови, що таке розділення не призводить до віднесення товарів до таких, що не є об'єктом

оподаткування митними платежами, та митні декларації подаються на всі товари у складі цієї партії незалежно від їх вартості.

Одна митна декларація на кілька партій товарів або кілька митних декларацій на одну партію товарів можуть складатись у випадках, визначених Мінфіном.

Особливості виконання митних формальностей під час здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України в розібраному чи незібраному стані декількома партіями протягом певного строку (комплектних об'єктів), визначаються Мінфіном [8].

2.2. Діючий механізм та аналіз результатів декларування заявленої митної вартості в процесі митного оформлення

Митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до норм МК. Заявлення митної вартості товарів здійснюється декларантом або уповноваженою ним особою під час декларування товарів у порядку, встановленому розділом VIII МК [1, Ст. 51-52].

Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, зобов'язані:

1) заявляти митну вартість, визначену ними самостійно, у тому числі за результатами консультацій з митним органом, або скориговану за результатами контролю, здійсненого митним органом;

2) подавати митному органу достовірні відомості про визначення митної вартості, які повинні базуватися на об'єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню;

3) нести всі додаткові витрати, пов'язані з коригуванням митної вартості або наданням митному органу додаткової інформації.

Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, мають право:

1) надавати митному органу (за наявності) додаткові відомості у разі потреби уточнення інформації;

2) письмово звертатися до митного органу з проханням випустити товари, що декларуються, у вільний обіг під надання гарантій відповідно до розділу X МК або сплатити митні платежі згідно з митною вартістю цих товарів, визначеною митним органом, у разі відсутності у них на день митного оформлення достатньої інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості, або у разі їх незгоди з митною вартістю, визначеною митним органом;

3) проводити цінову експертизу договору (контракту) шляхом залучення експертів за власні кошти;

4) оскаржувати у порядку, визначеному главою 4 МК, рішення митного органу щодо коригування митної вартості оцінюваних товарів та бездіяльність митного органу щодо неприйняття протягом строків, встановлених статтею 255 МК для завершення митного оформлення, рішення про визнання митної вартості оцінюваних товарів;

5) приймати самостійне рішення про необхідність коригування митної вартості після випуску товарів;

6) отримувати від митного органу інформацію щодо підстав, з яких митний орган вважає, що взаємозв'язок продавця і покупця вплинув на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари;

7) у випадках та в порядку, визначених МК, вимагати від митного органу надання письмової інформації про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана;

8) у випадках та в порядку, визначених МК, вимагати від митного органу надання письмової інформації щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих при коригуванні заявленої митної вартості, а також щодо підстав для здійснення такого коригування.

У випадках, визначених МК, для заявлення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму

імпорту, митному органу, який проводить митне оформлення цих товарів, разом з митною декларацією та іншими необхідними для митного оформлення зазначених товарів документами в установленому порядку подається декларація митної вартості.

Декларація митної вартості – документ встановленої форми, що подається декларантом і містить відомості щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим [1, Ст. 4].

Декларація митної вартості подається у разі:

1) якщо до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються витрати, зазначені у частині десятій статті 58 цього Кодексу, і якщо вони не включалися до ціни;

2) якщо з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, виділено витрати, зазначені у частині одинадцятій статті 58 МК;

3) якщо покупець та продавець пов'язані між собою.

В інших випадках декларація митної вартості подається за власним бажанням декларанта або уповноваженої ним особи.

Декларація митної вартості не подається, у тому числі у випадках, передбачених частиною шостою статті 52 МК, у разі декларування партій товарів, митна вартість яких не перевищує 5000 євро.

У декларації митної вартості наводяться відомості про метод визначення митної вартості товарів, числове значення митної вартості товарів та її складових, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів, та надані документи, що підтверджують зазначене. Ці відомості є відомостями, необхідними для митних цілей.

Форма декларації митної вартості та правила її заповнення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Заявлення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України в режимах, відмінних від режиму імпорту, здійснюється при декларуванні цих товарів шляхом заявлення в митній декларації відомостей про числове значення їх митної вартості та про документи, що його підтверджують [1, Ст. 52].

Перелік документів, що подаються декларантом митному органу одночасно з митною декларацією для підтвердження заявленої митної вартості та обраного методу її визначення, регулюється статтею 53 МК.

Документами, які підтверджують митну вартість товарів, є:

1) декларація митної вартості, що подається у випадках, визначених у частинах п'ятій і шостій статті 52 МК, та документи, що підтверджують числові значення складових митної вартості, на підставі яких проводився розрахунок митної вартості;

2) зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його замінює, та додатки до нього у разі їх наявності;

3) рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу);

4) якщо рахунок сплачено, – банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару;

5) за наявності – інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;

6) транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не включені у вартість товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів;

7) копія імпортової ліцензії, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню;

8) якщо здійснювалося страхування, – страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування.

У разі якщо документи, зазначені у частині другій цієї статті, містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх даних відповідно до обраного декларантом методу визначення митної вартості, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу митного органу зобов'язані протягом 10 календарних днів надати (за наявності) такі додаткові документи:

1) договір (угоду, контракт) із третіми особами, пов'язаний з договором (угодою, контрактом) про поставку товарів, митна вартість яких визначається;

2) рахунки про здійснення платежів третім особам на користь продавця, якщо такі платежі здійснюються за умовами, визначеними договором (угодою, контрактом);

3) рахунки про сплату комісійних, посередницьких послуг, пов'язаних із виконанням умов договору (угоди, контракту);

4) виписку з бухгалтерської документації;

5) ліцензійний чи авторський договір покупця, що стосується оцінюваних товарів та є умовою продажу оцінюваних товарів;

6) каталоги, специфікації, прейскуранти (прайс-листи) виробника товару;

7) копію митної декларації країни відправлення;

8) висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, та/або інформація біржових організацій про вартість товару або сировини.

У разі якщо митний орган має обґрунтовані підстави вважати, що існуючий взаємозв'язок між продавцем і покупцем вплинув на заявлену декларантом митну вартість, декларант або уповноважена ним особа на вимогу митного органу подає (за наявності) такі документи:

1) виписку з бухгалтерських та банківських документів покупця, що стосуються відчуження оцінюваних товарів, ідентичних та/або подібних (аналогічних) товарів на території України;

- 2) довідкову інформацію щодо вартості у країні-експортері товарів, що є ідентичними та/або подібними (аналогічними) оцінюваним товарам;
- 3) розрахунок ціни (калькуляцію).

Забороняється вимагати від декларанта або уповноваженої ним особи будь-які інші документи, відмінні від тих, що зазначені в статті 53 МК.

Декларант або уповноважена ним особа за власним бажанням може подати додаткові наявні у них документи для підтвердження заявленої ними митної вартості товару [1, Ст. 53].

Міністерство фінансів України опублікувало Наказ № 599 від 24 травня 2012 року «Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення» [44].

Правила заповнення декларації митної вартості визначають порядок заповнення декларації митної вартості (далі – ДМВ), яка використовується:

- декларантом або уповноваженою ним особою – при визначенні та заявленні митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту;
- митним органом – при здійсненні контролю за правильністю визначення декларантом або уповноваженою ним особою митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту.

ДМВ подається в установленому порядку митному органу, що здійснює митне оформлення товарів, разом з митною декларацією на оцінювані товари. При поданні митної декларації на паперовому носії ДМВ подається на паперовому носії. В порядку, передбаченому МК для електронного декларування, ДМВ подається у формі електронного документа.

При поданні митної декларації на паперовому носії ДМВ подається на паперовому носії та супроводжується її електронною копією. ДМВ на паперовому носії подається в одному примірнику, який залишається у справах митного органу. За бажанням декларанта або уповноваженої ним

особи ДМВ на паперовому носії може подаватися у двох примірниках, один з яких з відповідними відмітками митного органу повертається декларанту або уповноваженій ним особі.

ДМВ складається з основного аркуша та додаткового, який заповнюється на товари одного - трьох найменувань.

Для заявлення відомостей про митну вартість товарів, визначену за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), до основного аркуша ДМВ додається додатковий аркуш А.

Для заявлення відомостей про митну вартість товарів, визначену із застосуванням другорядних методів, передбачених [статтями 59-64 МК](#) (за ціною договору щодо ідентичних товарів, за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів, на основі віднімання вартості, на основі додавання вартості (обчислена вартість) та резервного), до основного аркуша ДМВ додається додатковий аркуш Б.

За наявності в партії товарів більше трьох найменувань до основного аркуша ДМВ залежно від методу визначення митної вартості додається необхідна кількість додаткових аркушів А та Б.

Додаткові аркуші можуть бути використані тільки в тому випадку, якщо всі дані, заявлені на основному аркуші ДМВ, повною мірою стосуються й товарів, зазначених у додаткових аркушах цієї ДМВ.

ДМВ заповнюється державною мовою за допомогою комп'ютера.

Якщо оригінальне написання прізвищ, імен та по батькові (за наявності) осіб, найменувань та місцезнаходжень підприємств - нерезидентів тощо виконується іноземною мовою, яка використовує латинський алфавіт, у ДМВ такі відомості зазначаються латинськими літерами.

При застосуванні ДМВ на паперовому носії ДМВ друкується декларантом або уповноваженою ним особою на білому папері формату А4. Технічні характеристики паперу, призначеного для виготовлення ДМВ за допомогою комп'ютера, повинні забезпечувати належну якість відбитків

службових штампів і печаток митних органів, що використовуються для оформлення ДМВ.

У відповідних графах кожного аркуша ДМВ на паперовому носії повинні бути проставлені особистий підпис та печатка (у разі наявності) декларанта або уповноваженої ним особи.

Вартісні показники в ДМВ виражаються дробовим числом з точністю до 4 знаків після коми, крім граф 28, 32, 36, 40, 43 ДМВ, у яких вартісні показники округлюються за правилами округлення з точністю до двох знаків у дробовій частині.

При заповненні ДМВ використовуються відомчі класифікатори інформації з питань державної митної справи, ведення яких передбачено статтею 454 МК, Класифікація країн світу, затверджена наказом Державного комітету статистики України від 22 грудня 2010 року № 527, Класифікація валют, затверджена наказом Державного комітету статистики України від 22 грудня 2010 року № 528.

За відсутності в будь-якій графі ДМВ на паперовому носії місця, потрібного для зазначення відомостей, допускається запис їх на зворотному боці відповідного аркуша ДМВ із зазначенням графи, якої стосується цей запис. Такий запис засвідчується підписом і печаткою (у разі наявності) особи, яка вчинила запис, а у відповідних графах ДМВ робиться відмітка «Див. на звороті».

Декларант або уповноважена ним особа самостійно заповнює всі графи ДМВ відповідно до порядку їх заповнення, за винятком граф, призначених для відміток митного органу.

Посадова особа митного органу, що здійснює контроль правильності визначення митної вартості та проводить перевірку заповнення ДМВ, не має права з власної ініціативи або за дорученням чи на прохання декларанта або уповноваженої ним особи вписувати будь-які дані до граф ДМВ, що повинні заповнюватися декларантом або уповноваженою ним особою, вносити до них зміни, доповнення чи виправлення.

Декларант або уповноважена ним особа може вносити зміни (доповнення, виправлення) до декларації митної вартості, крім граф з вартісними показниками.

Зміни (доповнення, виправлення) граф ДМВ на паперовому носії засвідчуються підписом та печаткою (у разі наявності) декларанта або уповноваженої ним особи.

Внесення змін до ДМВ у формі електронного документа здійснюється шляхом відкликання декларантом або уповноваженою ним особою поданих ДМВ та митної декларації та направлення митному органу нової митної декларації та ДМВ у формі електронного документа.

При поданні додаткової декларації у випадках, передбачених статтею 261 МК, ДМВ подається у загальному порядку.

Особливості заповнення граф ДМВ при її подачі у випадках, передбачених частиною п'ятою статті 261 МК, визначені Порядком заповнення ДМВ.

Метод визначення митної вартості товарів за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються, не застосовується, якщо використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості не підтверджені документально або не визначені кількісно і достовірні та/або відсутня хоча б одна із складових митної вартості, яка є обов'язковою при її обчисленні [44].

Для проведення аналізу ефективності процедур декларування використаємо наступні дані.

Загальний товарообіг України у 2011 році зріс на 42,1% у порівнянні з 2010 роком і становив 152,1 млрд. дол. США. Близько 35,3 тис. суб'єктів господарювання, які активно займались зовнішньоекономічною діяльністю у 2011 році, перерахували до державного бюджету 114,8 млрд. грн. Протягом 2011 року через територію України переміщено транзитом 151 млн. тонн вантажів, що дозволило нашій країні залишитись в числі найбільших транзитних країн у регіоні. При цьому, унікальне географічне розташування

робить Україну привабливою не тільки для легального транзиту, але й для незаконних транскордонних переміщень наркотиків та зброї, боротьба з якими є одним із пріоритетних завдань митної служби [25].

З метою спрощення митних процедур в Україні було впроваджено електронне декларування, у 2011 році електронне декларування зазнало змін та було спрощено. Станом на 01 лютого 2012 року до процесу електронного декларування (із поданням електронної ВМД) залучено 368 підприємств [49].

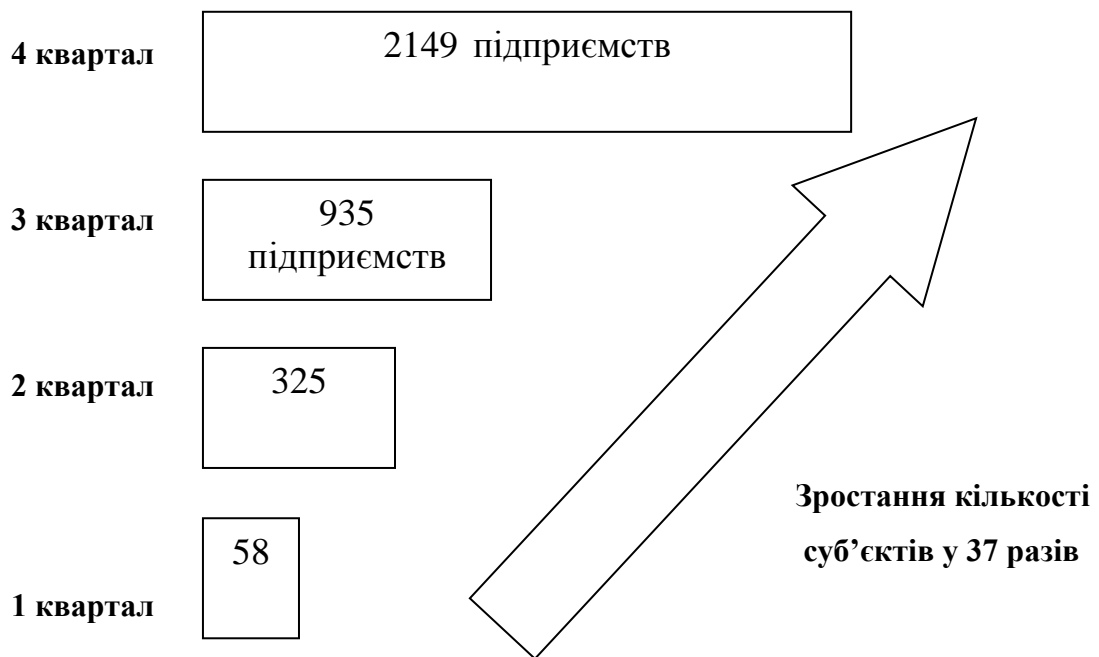

Рис. 2.1. Запровадження електронного декларування в Україні

У реєстрі налічувалося 2149 підприємств, на початок 2011 року їх було лише 58 (див. рис. 2.1). Митницями України оформлено майже 138 тисяч електронних митних документів. Питома вага в загальному обсязі оформлених документів така:

- ЕВМД (електронних вантажних митних декларацій) – 1%;
- ЕПД (електронних попередніх декларацій) – 8,6%;
- ЕПП (електронних попередніх повідомлень) – 13,6%.

Митницями оформлено 138 тис. електронних документів (електронних попередніх повідомлень, попередніх декларацій, вантажних митних декларацій).

Відбулося зменшення часу митного оформлення:

- при імпорті середній час оформлення складає до 1 год. 33 хв., що у 6 разів менше, ніж у 2010 році (10 год. 40 хв.);
- при експорті – до 51 хв., що у 2 рази менше, ніж у 2010 році (1 год. 44 хв.) (див. рис. 2.2) [49].

Встановлення інформаційних боксів, які:

- фіксуватимуть час подання електронного примірника ВМД, з якого розпочинатиметься відлік двохгодинного нормативу);
- унеможливлять безпідставну відмову інспектором в прийнятті документів до митного оформлення.
- зменшення митних оглядів.

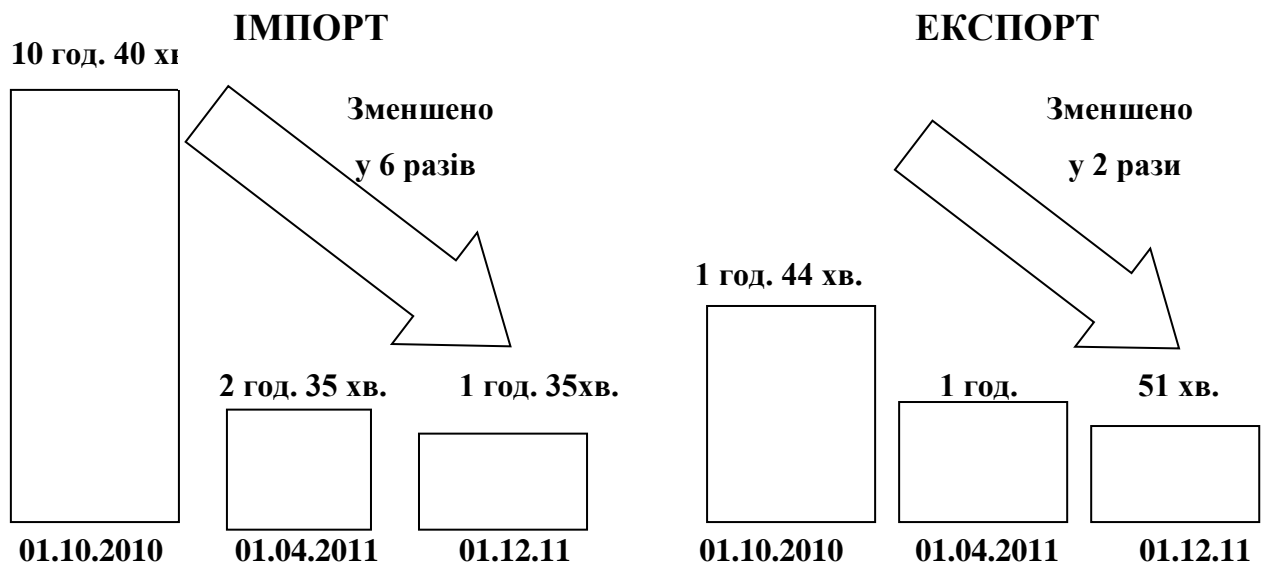

Рис. 2.2. Час скорочення митного оформлення

У порівнянні з 2009 роком кількість митних оглядів зменшено в 3 рази. У 2009 році митному огляду підлягало 69% товарів, у 2010 – 42%, у 2011 – 22% (рис. 2.3):

- при імпорті: у 2009 – 80%, у 2010 – 52%, у 2011 – 30%;
- при експорті: у 2009 – 64%, у 2010 – 34%, у 2011 – 15%;
- при транзиті: у 2009 – 14%, у 2010 – 12%, у 2011 – 6% [49].

Реалізація комплексу організаційних заходів дозволила прискорити рух товарів через митний кордон.

Про це яскраво свідчить збільшення майже на 50% обсягів перевалки контейнерів морськими портами України у 2011 році (становлять 719,2 тис. TEU). Для прикладу: У той час, як через порти Румунії (Констанца, Мідія и Мангалія) перевалено 648,5 тис. TEU. Збільшення лише на 19%. Через російський порт «Новоросійськ» - 597,5 тис. TEU [49].

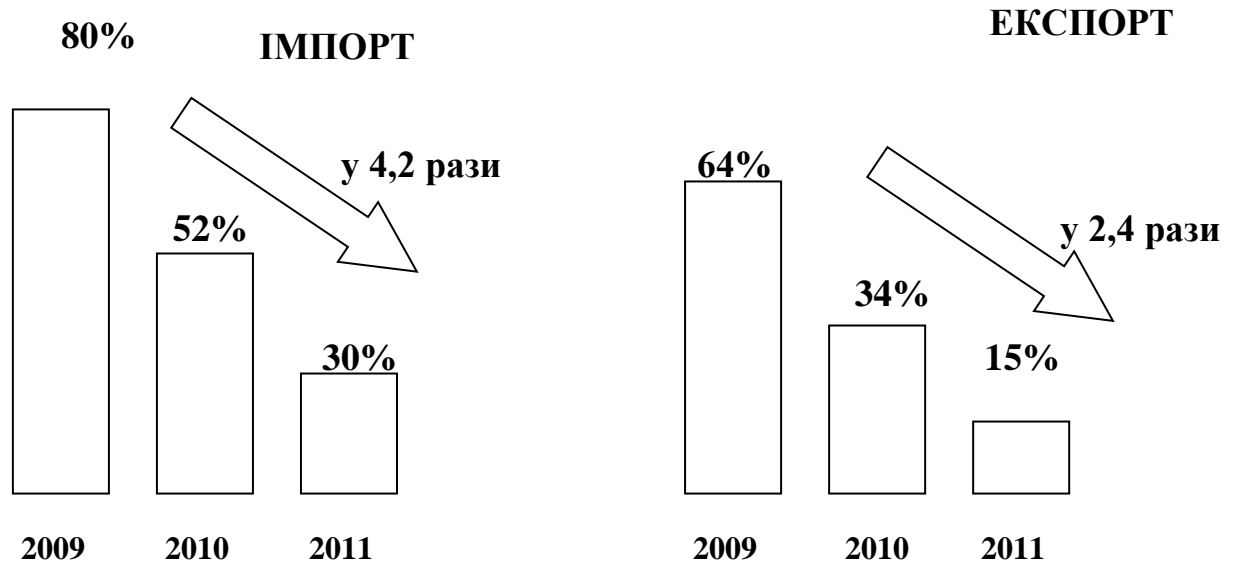

Рис. 2.3. Зменшення митних оглядів

Інтересними також є дослідження Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА), що являє собою неприбуткову організацію, що об'єднує понад 900 іноземних та вітчизняних компаній, які працюють в Україні. Сьогодні Асоціація є провідною організацією міжнародного бізнесу в Україні. ЄБА була створена в 1999 році. Ініціатором її створення була Європейська Комісія, яка зацікавлена в підтримці європейського бізнесу на Україні та налагодженні двосторонніх зв'язків Україна-ЄС. Беручи до уваги пріоритети України щодо інтеграції в Європейський Союз, основною метою діяльності Асоціації є налагодження стосунків європейського бізнесу з представниками влади в Україні для співпраці щодо створення сприятливих умов ведення бізнесу та залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.

20 вересня 2012 року Європейська Бізнес Асоціація оприлюднила результати останньої хвилі Митного Індексу – унікального незалежного опитування бізнес-спільноти щодо якості митних послуг. 79 представників членських компаній Асоціації, а саме імпортери, експортери та логістичні

оператори, оцінили роботу митних органів у першій половині 2012 року з точки зору ефективності, відкритості, та сприяння легкості ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Оцінки, коментарі та судження респондентів базувалися на ключових засадах співпраці бізнесу та митників, а саме – тривалість митного оформлення, складність процедур визначення митної вартості та класифікації товарів, обсяг необхідних паперових документів, тривалість та кількість перевірок після проходження митниці, професіоналізм та компетентність митників тощо.

Нововведенням, використаним при аналізі результатів цієї хвилі Митного Індексу, стало виведення інтегрального індексу та додаткове дослідження таких факторів, як практичне використання системи електронного декларування, оцінка рівня корумпованості та бюрократизації митних органів та діагностика застосування нового Митного кодексу.

Так, 3,97 балів з 5 можливих – саме таку оцінку поставили респонденти якості митних процедур в Україні в першій половині 2012 року [50].

Митний Індекс Асоціації представляє собою набір із наступних 4-х показників оцінки митних процедур серед компаній, які взаємодіяли з митною системою:

- середнє число днів, що були витрачені на митне оформлення однієї партії товару;
- відсоток фізичних перевірок товарів (%);
- загальна кількість відмов щодо застосування першого методу визначення митної вартості (частка від загального числа митних декларацій, %);
- середня кількість документів на одну партію.

Також додано динаміку спрощення митних процедур відповідно до результатів опитування серед керівників компаній в рамках Індексу інвестиційної привабливості Асоціації.

Оцінка Митного індексу Асоціації проводиться Європейською Бізнес Асоціацією за підтримки дослідницької компанії InMind. Індекс розраховується на основі регулярного моніторингу оцінок ефективності роботи митної служби України першими особами компаній-членів Митного Комітету Асоціації.

Розглянемо рис. 2.4-2.7, які були складені автором на основі даних ЄБА [50].

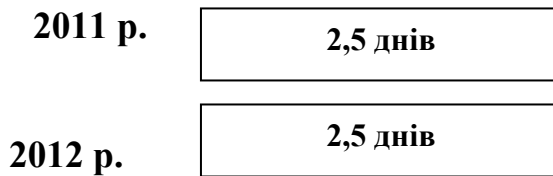

Рис. 2.4. Тривалість митного оформлення однієї поставки

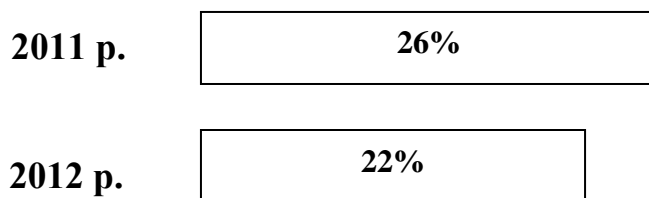

Рис. 2.5. Частка товарів, відібраних для фізичного огляду

Використовуючи дані, опубліковані ЄБА, ми можемо стверджувати, що за результатами першої половини 2012 року, по питанню тривалості проходження митниці – 32% респондентів визнали час проходження митниці цілком обґрунтованим та прийнятним; кількості необхідних для проходження митниці паперових документів – 8,0 замість 10,6, зафіксованих у другому півріччі 2011 року; зменшення частки товарів, відібраних для фізичного огляду – з 41% у другій половині 2011 до 22%.

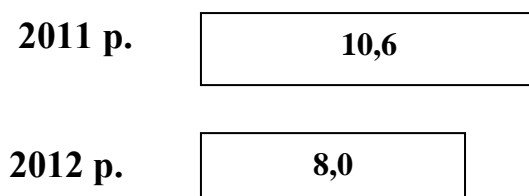

Рис. 2.6. Кількість документів, необхідних для митного оформлення товарів

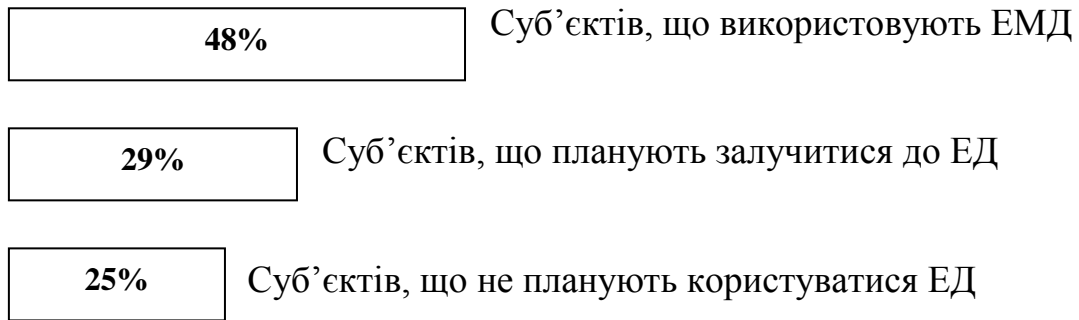

Рис. 2.7. Використання електронного декларування суб'єктами ЗЕД у 2012 році

Асоціацією були розраховані такі показники ефективності роботи митниці, як:

- тривалість митного оформлення однієї поставки – 2,5 дня. Середня кількість годин, витрачених на оформлення однієї митної декларації, з моменту подання митної декларації митному органу до моменту завершення її оформлення була зафіксована дослідженням на рівні 6,45 годин.

- частка товарів, відібраних для фізичного огляду – 22%. 33% опитаних зазначили, що у переважній більшості випадків вони були згодні з класифікаційним рішенням митниці. Середня кількість відмов митних органів в застосуванні першого методу визначення митної вартості зменшилася з 33% (у другій половині минулого року) до 27%. Дослідження Митного Індексу показало, що відсоток товарів, класифікаційний код яких було змінено митними органами, не змінився у порівнянні з усім 2011 роком (9%).

- перевірки – 3%. Відповідаючи на питання про компетентність митників, 25% респондентів зазначили, що не зовсім або не задоволені рівнем професіоналізму спеціалістів. Корупція в митних органах, на думку респондентів, за останні 6 місяців залишилася на тому ж рівні, як і в попередні періоди.

- електронне декларування. 48% компаній, які взяли участь в опитуванні, використовують у своїй діяльності електронні митні декларації,

29% планують залучитися до цієї практики найближчим часом, 25% - не планують користуватися системою електронного декларування.

Відповідаючи на питання «Чи є прийняття нової редакції Митного кодексу позитивною подією для вашого підприємства?», 59% позитивно оцінили новий документ, 31% ставляться нейтрально, і лише 1% – негативно. Найбільш популярним позитивним нововведенням МК стала можливість проходити митне оформлення поза місцем реєстрації.

«Результати Митного Індексу в першій половині 2012 року свідчать про перші прояви покращення якості, швидкості та легкості митного оформлення в Україні. Ця позитивна тенденція, безумовно, породжує оптимістичні сподівання на і подальше вдосконалення митної системи нашої країни, полегшення умов діяльності бізнесу.», - коментує результати Митного Індексу Виконавчий Директор Асоціації [50].

Слід вказати, що респонденти оцінили тривалість митного оформлення у термін – більш ніж дві доби. Це вказує на те, що поле для оптимізації митних процедур існує, і це є покращення проходження екологічного, санітарно-епідеміологічного, фітосанітарно-ветеринарного контролю.

2.3. Умови застосування попередньої, тимчасової, періодичної та додаткової митних декларацій

Попередня митна декларація (інший документ, що може використовуватися замість митної декларації відповідно до статті 94 МК) подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення (у тому числі з метою транзиту) або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України.

Попередня митна декларація подається декларантом або уповноваженою ним особою митному органу, в зоні діяльності якого товари

будуть пред'явлені для митного оформлення, з метою проведення аналізу ризиків та прискорення виконання митних формальностей [1, Ст. 259].

Попередня митна декларація повинна містити відомості, достатні для:

1) ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення доставки їх до митного органу призначення; або

2) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, після пропуску цих товарів через митний кордон України та без пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація; або

3) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, після пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація.

За рішенням митного органу, яким оформлена попередня митна декларація, випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, може бути здійснено після переміщення цих товарів, транспортних засобів через митний кордон України без пред'явлення їх цьому митному органу.

Рішення про випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх митному органу за попередньою митною декларацією, яка містить всю необхідну для цього інформацію, приймається митним органом, яким оформлена така попередня митна декларація, на основі результатів аналізу ризиків у строк не більше чотирьох робочих годин з моменту пропуску цих товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

При ввезенні на митну територію України підакцизних товарів подання попередньої митної декларації, доставка та пред'явлення цих товарів митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація, є обов'язковими.

При поданні попередньої митної декларації відповідальність декларанта або уповноваженої ним особи за достовірність відомостей, наведених в цій декларації, настає з моменту:

1) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація; або

2) випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму після пред'явлення їх митному органу, яким оформлена така попередня митна декларація, але без проведення митного огляду цим митним органом; або

3) надання декларанту або уповноваженій ним особі митним органом, яким оформлена така попередня митна декларація, інформації про проведення митного огляду пред'явлених товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Попередня митна декларація приймається митним органом, якщо її перевіркою встановлено, що вона містить необхідні відомості щодо товару і до неї додано необхідні документи або їх копії, у тому числі у вигляді електронного документа. У разі відсутності на момент подання попередньої митної декларації оригіналів документів дозволяється подання їх копій. Факт прийняття декларації засвідчується посадовою особою митного органу, яка її прийняла, шляхом проставлення на ній відбитка відповідного митного забезпечення та інших відміток (номера декларації, дати та часу її прийняття тощо), у тому числі з використанням інформаційних технологій.

Митний орган не має права відмовити в прийнятті попередньої митної декларації, якщо виконано всі умови, встановлені МК. Відмова митного органу в прийнятті попередньої митної декларації повинна бути

вмотивованою, а про причини відмови має бути письмово повідомлено декларанта.

Ввезення товару на територію України за попередньою митною декларацією дозволяється протягом 30 днів з дати її оформлення митним органом.

Для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму за попередньою митною декларацією, застосовуються курси валют та заходи тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, чинні на дату прийняття митним органом такої попередньої митної декларації для оформлення, а заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – чинні на дату такого випуску.

Якщо попередня митна декларація містить лише відомості, достатні для ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України та забезпечення їх доставки до митного органу призначення, або після оформлення попередньої митної декларації змінюються заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, для випуску товарів декларантом або уповноваженою ним особою подається додаткова декларація.

Попередня митна декларація, за якою митним органом здійснено випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до заявленого митного режиму без пред'явлення їх цьому митному органу відповідно до частини п'ятої цієї статті, або попередня митна декларація разом з додатковою декларацією, поданою відповідно до частини тринадцятої статті 259 МК, становлять митну декларацію, заповнену в звичайному порядку.

Використання періодичної та тимчасової декларацій регулюється 260 статтею МК.

Періодична митна декларація подається для декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України суднами закордонного

плавання, трубопровідним транспортом або лініями електропередачі, припасів, періодичних друкованих видань та товарів, переміщення яких через митний кордон України планується з періодичністю не рідше ніж два рази протягом строку її дії.

Подана митному органу періодична митна декларація підтверджує взяття декларантом або уповноваженою ним особою зобов'язання подати митному органу додаткові декларації на товари, переміщені за періодичною митною декларацією протягом попереднього календарного місяця.

У разі ввезення на митну територію України товарів для отримання дозволу на їх випуск у безперервному виробництві (металургійному, хімічному тощо) разом з періодичною митною декларацією митному органу подається також лист декларанта, в якому зазначаються місце розташування такого виробництва та відомості, що підтверджують необхідність використання цих товарів у такому виробництві.

Пропуск товарів через митний кордон України за періодичною митною декларацією може здійснюватися з моменту її оформлення митним органом протягом строку її дії у межах кількості товарів, зазначеної в періодичній митній декларації.

Товари, що вивозяться за межі митної території України за періодичною митною декларацією (крім товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом або лініями електропередачі, та періодичних друкованих видань), можуть бути переміщені через митний кордон України у разі:

- пред'явлення митному органу в пункті пропуску через державний кордон України в паперовій або електронній формі документів (засвідчених у встановленому порядку копій, якщо законодавством не передбачено обов'язкове подання оригіналів), що свідчать про дотримання вимог законодавства щодо заходів нетарифного регулювання (крім тих, відомості про які зазначались у встановленому порядку в періодичній митній

декларації) та про здійснення передбачених статтею 319 МК України необхідних видів контролю;

- подання у разі переміщення товарів залізничним і автомобільним транспортом декларантом або уповноваженою ним особою митному органу, зокрема з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій, не пізніше ніж через дві доби з дати прийняття товарів до перевезення реєстру номерів транспортних засобів та товарно-транспортних документів за формою згідно з додатком Д (2).

Товари, що вивозяться за межі митної території України за періодичною митною декларацією трубопровідним транспортом або лініями електропередачі, та періодичні друковані видання, можуть бути переміщені через митний кордон України після оформлення митним органом періодичної митної декларації.

Товари, що ввозяться на митну територію України за періодичною митною декларацією трубопровідним транспортом, можуть бути випущені митним органом після оформлення періодичної митної декларації.

Ввезені на митну територію України за періодичною митною декларацією у міжнародних поштових відправленнях та експрес-відправленнях періодичні друковані видання випускаються митним органом після здійснення передбачених частиною першою статті 319 МК видів контролю (крім випадку, визначеного частиною третьою статті 237 МК) на підставі товарно-транспортних і товаросупровідних документів.

Ввезені на митну територію України за періодичною митною декларацією товари для безперервного виробництва (металургійного, хімічного тощо) за зверненням декларанта або уповноваженої ним особи, поданим на паперовому носії у двох примірниках, з дозволу митного органу можуть бути випущені після проведення в установленому порядку митних процедур, пов'язаних з контролем за доставкою таких товарів, та здійснення необхідних видів контролю.

Підтвердженням надання дозволу митного органу на випуск товарів є проставлення посадовою особою підрозділу митного оформлення митного органу відбитку штампу «Під митним контролем» на відповідних товарно-транспортних документах. Один примірник звернення залишається у митному органі, а другий повертається декларанту або уповноваженій ним особі та є підставою для видачі вантажу. У разі потреби проводиться митний огляд, взяття проб і зразків товарів у встановленому законодавством порядку. Інші, ніж зазначені у цьому пункті товари, що ввезені на митну територію України за періодичною митною декларацією, можуть бути випущені лише після здійснення у повному обсязі їх митного оформлення відповідно до пункту 26 Положення про митні декларації.

До 15 числа місяця, що настає за кожним календарним місяцем переміщення товарів через митний кордон України за періодичною митною декларацією, декларант або уповноважена ним особа зобов'язані:

- подати додаткову декларацію із зазначенням точних відомостей про товари, переміщені через митний кордон України за періодичною митною декларацією відповідно до заявленого митного режиму протягом попереднього календарного місяця;
- подати передбачені законодавством документи, необхідні для здійснення митного оформлення товарів, крім документів, поданих разом з періодичною митною декларацією;
- сплатити митні платежі, що справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України.

Дія спеціальних санкцій, застосованих або поновлених після закінчення строку тимчасового зупинення до українського суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та/або іноземного суб'єкта господарювання відповідно до статті 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [4] після вивезення товарів за межі митної території України, не поширюється на оформлення додаткової декларації на такі товари.

Митний орган, що здійснив оформлення періодичної митної декларації, відмовляє у випуску товарів, що ввезені на митну територію України за періодичною митною декларацією, з наданням відмови у митному оформленні товарів, транспортних засобів комерційного призначення у разі невиконання декларантом або уповноваженою ним особою вимог пункту 26 Положення та/або закінчення строку тимчасового припинення дії спеціальної санкції чи застосування такої спеціальної санкції до українського суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та/або іноземного суб'єкта господарювання – його контрагента.

Митний орган у пункті пропуску через державний кордон України відмовляє у пропуску товарів через митний кордон України за періодичною митною декларацією (крім товарів, що переміщуються через митний кордон України трубопровідним транспортом або лініями електропередачі, та періодичних друкованих видань) протягом строку її дії з наданням картки відмови у митному оформленні товарів, транспортних засобів комерційного призначення у разі:

- невиконання декларантом або уповноваженою ним особою вимог частини четвертої статті 260 МК України та пункту 26 Положення щодо товарів, що вивозяться за межі митної території України, за попередній місяць (відмітка про заборону пропуску товарів через митний кордон України у зв'язку з невиконанням вимог пункту 26 Положення вноситься до Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України митним органом оформлення періодичної митної декларації);
- недотримання декларантом або уповноваженою ним особою вимог щодо застосування заходів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, діючих на день пропуску товарів, що вивозяться за межі митної території України, через митний кордон України;
- переміщення через митний кордон України за періодичною митною декларацією товарів у кількості більшій, ніж задекларована в цій періодичній митній декларації;

- закінчення строку тимчасового припинення дії спеціальної санкції відповідно до статті 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» чи застосування такої спеціальної санкції до українського суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та/або іноземного суб'єкта господарювання – його контрагента;

- запровадження відповідно до законодавства режиму ліцензування або заборони експорту (імпорту) товарів, що переміщуються за періодичною митною декларацією [8].

Тимчасова митна декларація. Декларування партії товарів, ввезених на митну територію України, або партії товарів, що вивозяться за межі митної території України, може бути здійснено з використанням тимчасової митної декларації за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи у разі, коли декларант не володіє точними відомостями про характеристики товарів, необхідні для заповнення митної декларації у звичайному порядку, зокрема коли:

- точні відомості про код товару згідно з УКТЗЕД можуть бути встановлені після проведення їх дослідження;
- у процесі контролю правильності заявленого декларантом або уповноваженою ним особою коду товару згідно з УКТЗЕД виникають суперечності щодо тлумачення положень УКТЗЕД, розв'язання яких вимагає додаткової інформації, спеціальних знань, проведення досліджень тощо;
- відомості про кількісні характеристики товарів можуть бути встановлені після навантаження товарів на транспортний засіб або вивантаження товару з транспортного засобу;
- ціна товарів визначається за формулою.

Якщо в рамках процедур митного контролю та оформлення товарів, ввезених на митну територію України, за поданою митною декларацією на бланку єдиного адміністративного документа посадовою особою митного органу відбиралися проби (зразки) товарів, за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи декларування таких товарів може бути здійснено з

використанням тимчасової митної декларації. Випуск таких товарів до одержання результатів відповідних досліджень (аналізу, експертиз) може бути здійснений митним органом відповідно до частини двадцять першої статті 356 МК України.

Тимчасова митна декларація підтверджує взяття декларантом або уповноваженою ним особою зобов'язання подати митному органу додаткову декларацію у строк не більше 45 днів з дати оформлення тимчасової митної декларації [8].

У разі подання відповідно до статей 259 і 260 МК попередньої, тимчасової або періодичної митної декларації декларант або уповноважена ним особа повинні протягом строків, визначених відповідно до МК, подати митному органу *додаткову декларацію*, яка містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

У разі відсутності інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості товарів, яка стане відомою після випуску товарів у вільний обіг та сплати роялті, ліцензійних платежів, інших складових вартості, які визначаються залежно від обсягів продажу або прибутку від продажу, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 180 днів з дати випуску товарів.

У разі якщо значення ціни товару в зовнішньоекономічному договорі визначається за формулою і на дату декларування невідоме, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 90 днів з дати випуску товарів.

Додаткова декларація подається до відповідного митного органу, яким була оформлена відповідна попередня, тимчасова або періодична митна декларація.

Дозволяється подання однієї додаткової декларації до кількох попередніх, тимчасових або періодичних митних декларацій, що були

оформлені одним митним органом в межах одного зовнішньоекономічного договору та одного митного режиму, за умови дотримання строків подання додаткової декларації, визначених відповідно до цього Кодексу [1, Ст. 261].

Висновки до 2 розділу

Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. Для цього використовується митна декларація.

Під митною декларацією, заповненою у звичайному порядку, розуміється митна декларація, що містить обсяг відомостей (даних), достатній для завершення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у заявлений митний режим.

Під час переміщення (пересилання) товарів через митний кордон України громадянами митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа заповнюється у разі, коли такі товари відповідно до МК та Положення про митні декларації декларуються з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, а також для декларування товарів, що ввозяться на митну територію України і підлягають державній реєстрації відповідно до законодавства. Митна декларація на бланку єдиного адміністративного документа подається разом з її електронною копією.

Електронна митна декларація вважається оформленою за наявності внесеної до неї посадовою особою митного органу, яка завершила митне оформлення, за допомогою автоматизованої системи митного оформлення відмітки про завершення митного оформлення та засвідчення такої декларації електронним цифровим підписом посадової особи митного органу, яка завершила митне оформлення.

У випадках, визначених МК, для заявлення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту, митному органу, який проводить митне оформлення цих товарів, разом з митною декларацією та іншими необхідними для митного оформлення зазначених товарів документами в установленому порядку подається декларація митної вартості.

З метою спрощення митних процедур в Україні було впроваджено електронне декларування, у 2011 році електронне декларування зазнало змін та було спрощено. Станом на 01 лютого 2012 року до процесу електронного декларування (із поданням електронної ВМД) залучено 368 підприємств.

За оцінкою Європейської бізнес Асоціації, 3,97 балів з 5 можливих – саме таку оцінку поставили респонденти якості митних процедур в Україні в першій половині 2012 року.

Попередня митна декларація подається до ввезення в Україну товарів, транспортних засобів комерційного призначення (у тому числі з метою транзиту) або після їх ввезення, якщо ці товари, транспортні засоби перебувають на території пункту пропуску через державний кордон України.

Періодична митна декларація подається для декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України суднами закордонного плавання, трубопровідним транспортом або лініями електропередачі, припасів, періодичних друкованих видань та товарів, переміщення яких через митний кордон України планується з періодичністю не рідше ніж два рази протягом строку її дії.

Додаткова декларація містить точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

3.1. Необхідність використання сучасного інструменту управління та контролю митної діяльності – електронної митниці

Стратегія розвитку суспільства в світі однозначно засвідчує, що перемоги досягають ті структури, які накопичують та вміло розпоряджаються наявною інформацією. Збір і обробка великих об'ємів інформації, на теперішній час, можливі тільки з застосуванням інформаційних технологій, які реалізуються шляхом створення комплексних систем. Провідні митні служби світу (Німеччина, Франція, Росія, Японія, Китай, США, Канада та багато інших держав) також активно переходять на сучасні електронні технології.

З метою удосконалення митної справи необхідно створювати нові електронні інформаційні системи та моделі електронної комерційної діяльності у сфері, наприклад, міжнародної електронної торгівлі, які будуть функціонально сумісні з аналогічними системами різних країн. Сьогодні на міжнародному рівні важливо визначити стандартний набір даних, що відповідає вимогам урядів до трансграничної торгівлі і розрахований винятково на потреби автоматизованих систем. У переглянутій 2006 р. Кіотській конвенції зі спрощення й узгодження митних процедур передбачається нова структура, за допомогою якої можуть функціонувати сучасні види торговельної практики. У тому числі – через міжнародні багатofункціональні комплексні системи «e-Customs» (або «електронна митниця»), адже при цьому враховуються і використовуються гнучкі методи і системи, які дозволяють пристосовуватися до змінного характеру міжнародної електронної торгівлі [56; 22; 32].

Цілком очевидно, що прискорення і спрощення митних процедур не можливі за умови використання старих технологій, заснованих на паперових документах. Тут на перший план виходять інформаційні митні технології, основою яких є електронний документообіг. Держави-члени ЄС прийняли рішення діяти в рамках структури «Електронної Європи», тобто простого і безпаперового середовища стосовно митних адміністрацій та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Виходячи з цього аналогічні завдання щодо втілення новітніх технологій у митну справу ставлять перед собою митні адміністрації багатьох країн СНД, Азії та Америки. Ці завдання відрізняються лише термінами реалізації та окремими деталями. Тому «Електронна митниця» — це не тільки утворення декількох країн, це майбутнє митної спільноти світу [61].

Багато держав світу прийняли програми розвитку електронної торгівлі. Так, наприклад, в програмі «Електронна Європа», яка була прийнята в рамках ЄС, передбачається перетворення країн ЄС на провідний регіон світу з упровадження електронної торгівлі. Держави-члени ЄС протягом 2005-2006 років прийняли рішення діяти в рамках структури «Електронної Європи», затвердили Рішення Ради щодо простого та безпаперового середовища для митних адміністрацій і суб'єктів міжнародної електронної торгівлі та визначили, що для виконання цих завдань необхідно зменшити різницю між митними процедурами країн світу із застосуванням нового механізму – систем «e-Customs».

«E-Customs» – це багатофункціональна комплексна система, яка органічно поєднує:

- інформаційно-комунікативні технології різних країн світу та сукупність механізмів їх застосування;
- вже існуючі інформаційні системи контролю за експортом, імпортом і транзитом в єдину автоматизовану систему таким чином, щоб забезпечити обмін електронною інформацією між

усіма органами та суб'єктами, задіяними в експортно-імпортних операціях;

- системи технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, національними органами державної влади та суб'єктами міжнародної електронної торгівлі [56; 9; 31; 21].

Реалізація програми «e-Customs» серед країн ЄС розпочалася 2003 року через пілотний проект Системи Експортного Контролю (ECS) в якому спочатку брали участь 12 (із 25) держав-членів (Бельгія, Німеччина, Італія, Іспанія, Швеція, Сполучене Королівство, Чеська Республіка, Данія, Португалія, Нідерланди, Австрія, Польща).

Мета програми «e-Customs» була визначена в Резолюції Ради ЄС від 5 грудня 2003 року, зокрема, це: глобалізація й лібералізація торгівлі, значне зростання її обсягів та приріст електронної торгівлі, широке використання інформаційних технологій кидають новий виклик митним органам; необхідно, щоб митні органи забезпечували більш ефективні та дружні електронні послуги для того, щоб просувати європейську конкурентоспроможність.

Кожна держава-член має виконати практичне впровадження процедур сумісності митних органів з органами чи агентствами інших країн, залучених до митних операцій в межах тієї самої держави-члена (2004-2007).

Етапи робіт загальної системи ЄС:

- розробити загальний (ЄС) портал інформації митниці для трейдерів (2004-2010);
- застосувати єдину точку (ЄС) електронного доступу/входу до операцій (2004-2010). Технічною базовою основою реалізації програми «e-Customs» є прийняття державами-членами ЄС зобов'язань щодо структури Електронної Європи (e-Europe) та, зокрема, E-Уряду.

Останнім часом ЄС розробив перспективний стратегічний план упровадження багатофункціональної комплексної системи «e-Customs», яка передбачає:

- об'єднання існуючих систем контролю за експортом, імпортом і транзитом в єдину систему – за принципом «єдиного вікна»;
- уведення системи єдиного обліку суб'єктів міжнародної електронної торгівлі з реєстрацією тільки в одній державі;
- надання суб'єктам міжнародної електронної торгівлі можливості використання місць єдиного електронного доступу для оформлення міжнародних ділових операцій;
- проведення всіх фактичних перевірок товару в один час і в одному місці;
- відбір товарів для митного догляду на прикордонних та внутрішніх пунктах митного оформлення проводити на основі автоматизованого аналізу ризиків;
- збір, повернення, звільнення від платежів здійснювати уповноваженим суб'єктом у митному органі за його вибором або в місці, де він зареєстрований і знаходяться його документи;
- запровадження безпаперового середовища для подальшого розвитку митниці й міжнародної електронної торгівлі, а також подання митної декларації в електронному вигляді зі свого місця розташування;
- проведення електронного обміну інформацією між митними пунктами пропуску на території всього ЄС, де вона необхідна для митних процедур;
- уведення в дію окремих положень нового митного законодавства ЄС, яке передбачає обов'язкову норму: перед в'їздом на територію ЄС перевізник має надати митному органу електронну декларацію на вантаж за всіма вимогами щодо проведення імпортних й експортних операцій в межах ЄС [31; 18; 12].

З 1 січня 2009 року на території ЄС всі операції транзиту на умовах Конвенції МДП (TIR) в обов'язковому порядку здійснюються з використанням європейської митної інформаційної системи NCTS (New Customs Transit System), відповідно до якої власник товару буде зобов'язаний пред'являти так звану книжку МДП в електронному вигляді (разом із паперовою). За цим – майбутнє митної системи світу та електронної торговельної практики.

Проект «e-Customs» впроваджено також у країнах Балтії. Так, проект литовської «e-Customs» – це повністю автоматизована система імпорту (AIS – *Automated Import System*), метою якої є запевнення в тому, що імпортні операції, котрі розпочалися в одній із держав Євросоюзу, можуть бути завершені в іншій його державі без повторного надання тієї самої інформації. Також одним із проектів є єдина точка електронного доступу SEAP, метою якої є можливість підприємцям подавати попередні, короткі та повні електронні декларації через єдиний інтерфейс на вибір. Обраний інтерфейс з'єднає їх з усіма митними системами ЄС. Використання досвіду литовських колег в Україні дозволить: прискорити впровадження легітимної інформаційної взаємодії між митними органами держави та Євросоюзу; значно убезпечити економічні інтереси України через отримання достовірної інформації щодо вантажів, які імпортуються у країну, й унаслідок – упередити контрабандні перевезення та порушення митних правил [27].

Митна служба України розпочала втілення новітніх технологій в митну справу ще в 1992 році. У 2005 році почався новий етап цієї роботи з розробки принципів побудови системи «Електронна митниця» та її часткової реалізації.

«Електронна митниця» – це багатofункціональна комплексна система, яка поєднає інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів їх застосування і дасть можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою посилення митної безпеки України, шляхом:

- технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- впровадження новітніх сучасних електронних процедур митного контролю і оформлення та їх супроводження;
- створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;
- інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності та контролю за переміщенням товарів [52, 54].

«Електронна митниця» повинна поєднувати в собі такі підсистеми, як електронне декларування; електронний документообіг; аналіз ризиків і керування ними; контроль за транзитом; єдина міжвідомча автоматизована система збору, збереження й обробки інформації, у тому числі від органів виконавчої влади; автоматизоване здійснення всіх видів державного контролю; уніфікована база нормативних і довідкових документів, які використовуються в митних цілях; інформаційне забезпечення аудита та правоохоронної діяльності. Об'єднуючий стрижень митної служби — інформаційні механізми. У цьому запорука посилення авторитету та могутності митниці. Ця система повинна бути заснована на новітніх інформаційних технологіях і, відповідно, на сучасній матеріальній базі, що дасть можливість створити модернізовану багаторівневу систему із застосуванням телекомунікаційних технологій, забезпечену комплексною системою захисту інформації, однак це потребує тривалого часу та значних капіталовкладень [61].

«Електронна митниця» має об'єднати вже існуючі інформаційні системи контролю за експортом, імпортом та транзитом в єдину автоматизовану систему таким чином, щоб забезпечити обмін електронною інформацією між усіма органами та суб'єктами, задіяними в експортно-

імпортних операціях. Вона об'єднає технологічне забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України та суб'єктами ЗЕД. І, звісно, від e-Customs очікується не тільки підвищення ефективності митного контролю та скорочення часу митного оформлення. Очікується впровадження системи єдиного обліку торговців з реєстрацією тільки в одній державі. Митна служба хоче надати їм доступ до місць єдиного електронного доступу для оформлення імпортних та експортних операцій, проводити усі фактичні перевірки товару в єдиний час в єдиному місці. І, нарешті, це означає введення безпаперового середовища для митниці та торгівлі, подання митної декларації в електронному вигляді зі свого дому або робочого місця в офісі компанії, незалежно від країни відправлення або ввезення товарів.

Крім того, втілення проекту дозволить забезпечити державні органи влади всіх рівнів актуальною і достовірною статистичною інформацією, підвищити ефективність боротьби із контрабандою, шахрайством, організованою злочинністю та тероризмом, посилити дієвий контроль за додержанням установлених заборон та обмежень щодо переміщення окремих товарів через митний кордон України (зокрема тих, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, та вітчизняної культурної спадщини), підняти на новий рівень ефективність управління митною службою.

Основними стратегічними цілями впровадження e-Customs є:

- збір та захист надходжень до бюджету,
- захист економіки,
- захист суспільства,
- збір торговельної інформації,
- надання високоякісних консультацій,
- зміцнення кордонів.

Таких цілей можливо досягти шляхом удосконалення митного законодавства, політики та процедур, а також прийняття управлінських

рішень, які враховують існуючі ризики, спираються на результати дослідження та аналізу цільової інформації і включають фактор підготовки компетентного персоналу [52].

З урахуванням завдань, покладених Президентом і Урядом України на митну службу України, у листопаді 2010 року Держмитслужба презентувала Концепцію реформування Митної служби України «Обличчям до людей», основною метою якої є максимальне наближення митних процедур до європейських та світових стандартів, їх максимальне спрощення на всіх етапах, скорочення впливу людського фактору на результати митного оформлення, реалізація повноцінного партнерства між митними органами і бізнесом. Одним із основних завдань реформування митниці є розвиток і впровадження інформаційних технологій в митній справі, автоматизація митних процедур. В зв'язку з цим Державною митною службою України здійснюється низка заходів щодо впровадження використання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності електронної форми декларування товарів, яка спрямована на наближення митних процедур України до світових норм і стандартів.

Метою електронного декларування є прискорення товарообігу, скорочення часу на здійснення митного контролю, виключення суб'єктивних факторів при здійсненні митних процедур шляхом застосування при здійсненні митного оформлення товарів вантажної митної декларації та документів контролю за доставкою товарів (попереднього повідомлення та попередньої митної декларації) в електронному вигляді.

Реалізація процедури електронного декларування товарів дозволить сформувати необхідні умови для застосування інформаційних технологій на якісно новому рівні й забезпечить запровадження електронного документообігу між митними органами та підприємствами із використанням механізму електронного цифрового підпису.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.09.08 №1236-р була схвалена Концепція створення багатофункціональної комплексної

системи «Електронна митниця», яка передбачає реалізацію в три етапи протягом 2009-2013 років [9].

З метою ефективного впровадження електронної форми декларування товарів ДМСУ видано низку регуляторних актів, які регламентують цю процедуру. Держмитслужбою переглянуто встановлені раніше критерії оцінки, яким повинні відповідати підприємства для подання електронних документів та наказом Держмитслужби від 17.03.2011 № 216 затверджено Умови електронного декларування. Для того, щоб розпочати електронне декларування підприємство-суб'єкт ЗЕД має бути внесене до Реєстру підприємств, до товарів яких може застосовуватись процедура електронного декларування. Наказом Держмитслужби України 17.03.2011 №216 суттєво спрощено процедуру допуску підприємств до електронного декларування, ведення їх Реєстру, передбачено включення до такого Реєстру митних брокерів [37].

Нині основною умовою допуску до електронного декларування є укладення підприємством договору з Держмитслужбою про надання уповноваженим посадовим особам митниці права доступу до документів, що стосуються переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України [22].

На сьогоднішній день в митній системі оформляються електронні попередні повідомлення та електронні попередні декларації. До кінця 2011 року Державною митною службою на шляху впровадження електронного декларування було заплановано впровадження механізму подачі попередніх повідомлень усіма суб'єктами ЗЕД виключно в електронному вигляді та подання електронних вантажних митних декларацій у режимах – «магазин безмитної торгівлі», «митний ліцензійний склад», «експорт».

Для того, щоб зрозуміти переваги електронного декларування потрібно скористатися його можливостями. Це, по-перше, економія часу – декларанту не потрібно виходити з офісу, він готує митну декларацію та надсилає її в електронному вигляді на адресу митниці. По-друге, підприємство може

скоротити матеріальні витрати, зокрема на транспорт, офісну техніку та папір.

З 01.06.2012 р. набув чинність новий Митний кодекс України, який виключив будь-які обмеження щодо використання електронного декларування. Ця процедура доступна абсолютно всім підприємствам, які переміщують товари через митний кордон України та для будь-яких режимів, будь то експорт, імпорт або транзит.

При наявності сертифікатів працівників митних органів декларант має можливість ідентифікувати, якою посадовою особою було здійснено митні процедури за електронною митною декларацією. Митниця розсилає ці сертифікати в електронному вигляді усім підприємствам, що приймають участь у електронному декларуванні.

Важливим елементом електронного декларування є електронний цифровий підпис, поняття якого визначено Законом України від 22 травня 2003 року № 852-IV «Про електронний цифровий підпис» – це вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача [6]. Простіше кажучи, це унікальний цифровий код, необхідний для ідентифікації декларанта-користувача електронного декларування. Термін дії особистого ключа діє один рік.

ДМСУ з'ясовує проблемні для підприємств питання, працює над ними, проводить робочі зустрічі з іншими відомствами з метою удосконалення взаємовідносин, вирішення проблемних питань та стимулювання процесу електронного декларування, тому що для повноцінного використання технологій електронного декларування є всі необхідні умови – це новий Митний кодекс України. Тому митники опрацьовують всі нюанси цього процесу і прагнуть налагодити процес електронного декларування, оскільки це взаємні з підприємствами інтереси: швидкість оформлення з одного боку і якісний контроль вантажів з іншою [49].

Директор Департаменту митного контролю та оформлення Держмитслужби Сергій Сьомка під час засідання «круглого столу», присвяченого першим підсумкам практичного впровадження нового митного законодавства зазначив, що новий Митний кодекс, який набув чинності 1 червня 2012 року, надає можливість широко використовувати сучасні електронні технології. Тепер абсолютно всі суб'єкти ЗЕД, які перебувають на обліку в митних органах і мають електронний цифровий підпис, можуть використовувати електронне декларування. Отримати електронний цифровий підпис будь-який суб'єкт ЗЕД може безкоштовно.

У травні 2012 року Центром сертифікації ключів Держмитслужби розпочато безкоштовну видачу засобів електронного цифрового підпису суб'єктам ЗЕД та митним брокерам. Підприємці можуть самостійно фіксувати в електронних системах митниці (інформаційних терміналах) дату і час подання ними митної декларації.

«Вже на сьогоднішній день можна говорити про досягнуті результати в частині електронного декларування. За перше півріччя 2012 року оформлено понад 250 тисяч штук електронних документів: вантажних митних декларацій, а також попередніх декларацій і повідомлень, що складає 17% від усієї кількості відповідних документів», - сказав Сергій Сьомка. Він також нагадав, що з 8 липня набули чинності зміни до Податкового та Митного кодексів. Тепер на законодавчому рівні передбачено можливість підтвердження відомостей про фактичне вивезення товарів. Це здійснюється шляхом передачі до органу ДПС електронного повідомлення, засвідченого електронним цифровим підписом посадової особи митного органу [49].

Також, з Держекоінспекцією України узгоджено процедуру оформлення імпортованих товарів у тарі і пакувальних матеріалах.

Нещодавно за бюджетною програмою Держмитслужбі виділено 100 млн. грн. на розвиток комплексної системи «Електронна митниця».

«Ми плануємо направити ці кошти на спорудження нового центру обробки даних ДМСУ, розвиток відомчої телекомунікаційної мережі,

закупівлю програмного забезпечення і на реалізацію ряду інших заходів з розвитку електронного декларування.

Звичайно, це тільки частина потрібних коштів для повної реалізації багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця». Але такі поступові фінансові надходження з держбюджету дають нам всі підстави з оптимізмом дивитися в майбутнє електронного митного декларування вже до кінця поточного року», - переконаний Сергій Сьомка [49].

Запровадження масштабного електронного декларування позитивно вплине на роботу підприємств, оскільки у них з'явиться можливість декларувати товари шляхом подання документів контролю за доставкою товарів (попереднього повідомлення та попередньої митної декларації), вантажної митної декларації виключно в електронному вигляді (через мережу Інтернет не виходячи зі свого офісу), що дозволить їм заощаджувати свій час на здійснення митних формальностей. При цьому перевірка та обробка відомостей, занесених у електронні копії митних документів, буде здійснюватися автоматично, що, у свою чергу, сприятиме скороченню тривалості та покращить ефективність проведення митних процедур. Електронне декларування набуває нині актуальності і в контексті євроатлантичної інтеграції України, адже багато країн Європи вже впровадили таку форму діяльності у сфері ЗЕД [22].

Національна автоматизована інформаційна система у недалекому майбутньому дозволить в автоматичному режимі:

- адаптувати Єдину автоматизовану інформаційну систему Держмитслужби України до нової комп'ютеризованої транзитної системи країн ЄС;
- контролювати всі вантажні потоки, які проходять через український кордон;
- підвищити якість митного регулювання та вдосконалити його адміністрування: оперативно обмінюватися інформацією про

міжнародні електронні комерційні операції, контролювати переміщення товарів і транспортних засобів;

- надавати достовірну інформацію про наміри щодо здійснення міжнародних електронних торговельних операцій та угод;
- завершити створення системи аналізу ризиків та впровадження електронного документообігу у всій системі управління митним органами.

Упровадження проекту «e-Customs» в Україні дозволить також в автоматичному режимі:

- аналізувати товар, який перетинає кордон України, зокрема, як він розподіляється по країні, за якими цінами реалізується і за якими цінами розмитнений;
- удосконалити інформаційну інфраструктуру Держмитслужби;
- запровадити електронне декларування товарів і транспортних засобів через українські кордони [13; 12].

Як показує досвід деяких країн (ЄС, Білорусі, Казахстану), головними перевагами впровадження електронного декларування для України буде:

- прискорення митних процедур, підвищення вірогідності відомостей, заявлених у декларації. Товари не потрібно везти на склади тимчасового зберігання та оформляти паперові експортні декларації (повне оформлення однієї електронної декларації буде займати 12-15 хв.);
- зменшення впливу суб'єктивного фактора, а відповідно, і корупційної складової в роботі митних органів; максимально спроститься процедура оформлення, скоротяться часові й фінансові витрати. Зокрема, в експортера не буде прямого контакту з інспектором – він не знатиме, який інспектор з ним працює. У свою чергу, й інспектор не матиме відносин із представниками підприємства, яке він оформляє. Також ніхто не знає, до якого саме інспектора потрапить та чи інша декларація.

Безумовно, відсутність прямого контакту представника митниці з конкретним експортером – це зниження корупційних ризиків.

На думку експертів, впровадження системи «e-Customs» дозволить вийти на якісно новий рівень обслуговування товарів, що експортуються й імпортуються, а також збільшить надходження до бюджету від митних зборів у 2,3 рази [56].

Вступ України до СОТ, а також приєднання до Міжнародної конвенції про спрощення й гармонізацію митних процедур і Конвенції про тимчасове ввезення стали важливим кроком на шляху до розвитку прозорого торговельного середовища в державі, що також є одним із пріоритетів Порядку денного Асоціації (ПДА) Україна – ЄС. Проте, розпочата митна реформа, спрямована на зниження торговельних бар'єрів, гальмується у зв'язку з нестабільною політичною ситуацією в країні, браком політичної волі та значним рівнем корупції. Як наслідок, Україна не повністю використовує свій торговельний потенціал, знижується її інвестиційна привабливість. Про це свідчать низькі позиції нашої країни у рейтингу Світового банку Doing Business. Зокрема, в 2011 році Україна посіла 139 місце з 183 країн в категорії «Міжнародна торгівля» [55].

Митний Кодекс покликаний змінити ситуацію на краще та сприяти виконанню пріоритетів ПДА Україна – ЄС на 2011-2012 рр. за напрямом «Спрощення торгівлі та митної справи».

До Митного Кодексу увійшли такі положення, що відповідають пріоритету ПДА щодо забезпечення прозорого торговельного середовища та підтримки спрощення законної міжнародної торгівлі:

- право декларанта на здійснення митного оформлення товарів у будь-якому митному органі;
- право декларанта задекларувати товари до моменту їх прибуття в Україну або до митного органу призначення;

- скорочення терміну митного оформлення з 1 доби до 4-х годин з моменту подання митної декларації та документів та скорочення переліку документів, необхідних для митного оформлення;
- персональна відповідальність посадової особи митниці за неправомірні затримки митного оформлення;
- законодавче закріплення пост-аудиту, основ електронного декларування та принципу «єдиного вікна» (для контролю за переміщенням через митний кордон України окремих видів товарів) відповідно до рекомендацій UNCTAD;
- звільнення декларанта від відповідальності за ненавмисні помилки.

Усі вказані норми є прогресивними інструментами митного регулювання, що широко використовуються в країнах ЄС. Проте ефективність їх імплементації в Україні викликає сумніви з огляду на багаторічний досвід митної реформи та посилення фіскальної складової діяльності Міністерства доходів і зборів України у кризовий період. Вирішити накопичені проблеми у сфері митного регулювання можливо лише комплексно зі зміною умов ведення зовнішньоекономічної та підприємницької діяльності й одночасним реформуванням правоохоронних та контролюючих органів.

3.2. Впровадження повномасштабного електронного декларування як напрямку стимулювання зовнішньої торгівлі в Україні

Тенденції світового розвитку в умовах глобальної економічної кризи диктують нові завдання, зокрема – спрощення митних і логістичних процедур під час ввезення та вивезення товарів на (з) території країн. Сьогодні поступово відбувається максимальне наближення митних процедур до європейських та світових стандартів, їх максимальне спрощення на всіх етапах, скорочення впливу людського фактора на результати митного

оформлення, реалізація повноцінного партнерства між митними органами й учасниками міжнародної електронної торгівлі. Одним із основних завдань реформування митниці є розвиток і впровадження інформаційних технологій в митній справі, автоматизація супроводжувальних процедур [56].

28 березня 2012 року ДМСУ був виданий Наказ № 191 «Про Концепцію інтегрування системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення Держмитслужби України» [43].

Концепція інтегрування системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю (далі – ТСЗМК) з автоматизованою системою (далі – АС) митного оформлення Держмитслужби України визначає мету, основні завдання та пріоритетні заходи з інтегрування системоутворюючих компонентів ТСЗМК із АС митного оформлення Держмитслужби України, а також принципи побудови такої ІАС та етапи її створення, основні положення з формування її інформаційно-телекомунікаційного та спеціального технічного забезпечення для цілей митного оформлення та контролю, а також створення передумов для подальшого її інтегрування зі створюваною комплексною системою моніторингу митного оформлення та контролю Єдиної автоматизованої інформаційної системи (далі – ЄАІС) Держмитслужби України. При цьому автоматизована система представляє собою організаційно-технічну систему, що складається із засобів автоматизації та персоналу, що здійснює їх обслуговування [43].

Концепція заснована на положеннях Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. № 1236-р та інших концептуальних документів стратегічного характеру, що визначають розвиток митної системи України на довгострокову перспективу.

Концепція слідує основним положенням Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 р. у редакції

Протоколу від 26 червня 1999 р. (Україна приєдналася згідно із Законом України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» від 5 жовтня 2006 р. № 227-V), передбачає використання попередньої інформації, її передачу в електронній формі відповідно до Рамкових стандартів безпеки й полегшення світової торгівлі (прийняті Всесвітньою митною організацією в червні 2005 р.) [43].

Необхідність спрощення та прискорення митних процедур та процедур логістики під час увезення та вивезення товарів на (з) територію країни, зменшення ризиків порушення митної та економічної безпеки вимагає створювати інтегровані електронні інформаційні системи митного оформлення та контролю, до складу яких мають входити системи (підсистеми), що забезпечуватимуть при мінімальному втручанні посадової особи, яка відповідає за введення певного набору даних (людський фактор), продукування, збір, накопичення, збереження, передачу тощо первинної інформації, необхідної для виконання завдань митного оформлення та контролю. Це системоутворюючі компоненти ТСЗМК, які складаються з СВС (системи відеоспостереження), СІАВС (система інтелектуального аудіовідеоспостереження), СКУД (система контролю та управління доступом), СЗНЗ (система зчитування номерних знаків), СЗТЗ (система зважування транспортних засобів) та інших [43].

Метою Концепції є подальше підвищення рівня митної безпеки України шляхом формування та створення ІАС митного оформлення нового покоління на базі СК ТСЗМК та існуючої АСМО, як основної складової ЄАІС Держмитслужби України, за рахунок поміж інших основних напрямків діяльності ДМСУ:

- прискорення проведення процедур митного оформлення та митного контролю без втрати їх ефективності та дієвості за рахунок зменшення обсягів даних, що вводяться вручну, при одночасній інтеграції СК ТСЗМК із АСАУР та АСМО;

- поступового впровадження елементів системи електронного документообігу при виконанні процедур митного оформлення та митного контролю товарів та ТЗ.

Серед основних завдань переведення митної служби України на сучасні світові технології та виведення її у світові лідери митної справи є удосконалення взаємодії з іншими органами державної виконавчої влади, які мають відношення до створення, розвитку та контролю стану транспортно-логістичної та митної інфраструктури. Таке вдосконалення взаємодії має здійснюватися шляхом послідовного розвитку та нарощування функціональності електронного документообігу як попередніми даними, так і іншими даними, необхідними для прискорення митного оформлення та митного контролю товарів та ТЗ, а також забезпечення безумовного дотримання законодавства України з питань митної справи.

Розв'язання зазначеної задачі забезпечить оптимальну взаємодію з органами державної виконавчої влади в частині оперативного взаємного обміну інформацією, що безпосередньо або опосередковано може використовуватись для вдосконалення та розвитку транспортно-логістичної та митної інфраструктури, а також для вдосконалення процедур митного оформлення, обсягів та порядку проведення митних процедур.

Удосконалення системи митного оформлення та митного контролю товарів та транспортних засобів має здійснюватися шляхом:

- створення комплексної системи моніторингу митного оформлення та контролю та подальшого її об'єднання з інтегрованою автоматизованою системою митних органів;
- об'єднання з інтегрованою автоматизованою системою митних органів модернізованої системи аналізу ризиків, яка використовує розширений перелік актуальних та об'єктивних даних, що були отримані із систем (підсистем) зі складу СК ТСЗМК та від інших систем, включаючи зовнішні, по

відношенню до систем митних органів, системи, на різних етапах митного оформлення та контролю товарів і транспортних засобів.

Концепцію передбачається реалізувати протягом 2012 – 2016 років. Реалізація Концепції передбачає три етапи. Перший етап реалізації – 2012 рік; другий етап – 2012-2014 роки; третій етап – 2015-2016 роки.

З метою реалізації основних положень Концепції розробляються міжвідомчий план заходів та відомчі цільові програми Держмитслужби України. Фінансове забезпечення реалізації Концепції здійснюється за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення діяльності Держмитслужби України на відповідний рік, а також коштів з інших джерел, отримуваних відповідно до законодавства України.

Реалізація Концепції інтегрування СК ТСЗМК із АСМО Держмитслужби України серед інших важливих напрямків дасть змогу:

- створити передумови реалізації ефективної системи комплексного моніторингу процесів митного оформлення та митного контролю;
- підвищити ефективність та скоротити час митного контролю та митного оформлення товарів та ТЗ;
- поступового впровадження елементів системи електронного документообігу при виконанні процедур митного оформлення та митного контролю товарів та ТЗ;
- оперативно забезпечувати митні органи та інші державні органи влади всіх рівнів актуальною й достовірною інформацією щодо результатів митного оформлення та митного контролю товарів та ТЗ [43].

22 травня 2012 р. Департамент митних інформаційних технологій та статистики ДМСУ представив Концепцію державної цільової програми «Створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» на 2013 – 2017 роки [25].

Проблемою визначено відсутність в Україні дієвого механізму для забезпечення проведення модернізації інформаційно-телекомунікаційних систем митних та інших уповноважених в сфері контролю за зовнішньоекономічними операціями державних органів; недостатню функціональну, матеріально-технічну і технологічну відповідність таких систем міжнародним вимогам і стандартам в галузі митної справи, зокрема, щодо автоматизації та спрощення митних процедур на основі впровадження обміну документами, інформацією і даними в електронному вигляді, автоматизації збору і обробки даних з метою аналізу ризиків тощо.

Вирішення зазначеної проблеми цілком відповідає і державним інтересам, і державним пріоритетам. Програмою економічних реформ Президента України на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» однією з ключових проблем у сфері дерегуляції визначено «значні фінансові й часові витрати на проходження митних процедур». Вирішити цю проблему, згідно із Програмою, мають такі концепти, як управління ризиками, пост-аудит, уповноважені економічні оператори, реформування процедур визначення митної вартості тощо [57].

Аналогічні та інші ключові завдання щодо реформування і розвитку митної служби визначені також наступними документами державного рівня:

- Законом України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у змінній редакції згідно з Додатком 1 до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур» від 05.10.2006 № 227-V [7];
- Національним планом дій з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для

України, затвердженим Указом Президента України від 22.04.2011 № 494/2011 [11];

- Планом заходів щодо реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05.01.2011 № 2-р. [10].

Повномасштабне впровадження інформаційних технологій, електронного документообігу і електронного декларування з метою стимулювання зовнішньої торгівлі передбачено Новим МК України.

Аналіз показників розв'язання аналогічних проблем іншими державами свідчить про те, що єдиним ефективним інструментом такого розв'язання в сучасних умовах є максимальна автоматизація і інформатизація процесів у митній справі – створення багатофункціональної комплексної системи (далі – БФКС) «Електронна митниця».

Рішенням Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 15.01.2008 № 70/2008/ЕС щодо безпаперового середовища для митниці і торгівлі було визначено низку кроків для переходу на повністю електронне управління митними процедурами та забезпечення повномасштабної інформаційної взаємодії між митними адміністраціями країн – членів ЄС.

Стратегія сприяння торгівлі Бюро з митних та прикордонних питань Департаменту внутрішньої безпеки США ключовим завданням розвитку митної адміністрації визначає отримання попередньої інформації і її подальше використання в системі автоматизованого управління ризиками та при пост-аудит контролі. При цьому, ключовими ризиками для розвитку митної справи в США визначають надмірні витрати часу на митні процедури, ручні операції та несумісність автоматизованих інформаційних систем [25].

Необхідність кардинальної модернізації інформаційних систем митної служби України задля забезпечення бізнес-вимог, визначених

завданнями розвитку митної служби, підтверджена і результатами зовнішнього незалежного аудиту, проведеного у другому півріччі 2011 року компанією «PricewaterhouseCoopers».

Аналогічних висновків ще в 2008 році дійшов і Уряд України, який Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 № 1236-р затвердив Концепцію створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» (далі – Концепція) та план заходів з її реалізації на 2009-2013 роки. Разом з тим, враховуючи, що Концепцією не були визначені необхідні обсяги і механізми фінансування створення БФКС «Електронна митниця», вона залишилась документом суто концептуального та декларативного характеру [25].

Виникнення проблеми в сформульованому вигляді зумовлено наступними причинами:

- зростання зовнішньоторговельного обігу, що підтверджується об'єктивними даними статистики зовнішньої торгівлі;
- підвищення складності митних процедур, зумовлене зростанням обсягів глобальної міжнародної торгівлі, яке було подолано країнами – основними торговельними партнерами України шляхом реформування митних інструментів та власного законодавства у цій галузі;
- зростання ризиків безпеки транскордонних переміщень через територію України, пов'язана, у тому числі, з переорієнтацією шляхів транзиту наркотиків та прекурсорів з Азії до Європи та з Південної Америки до Європи через Україну, про що свідчать аналітичні дані Комітету ООН з боротьби з наркотиками;
- технічне та технологічне відставання митної служби України від митних адміністрацій країн – основних торговельних партнерів, зумовлене недостатнім фінансуванням розвитку митної служби протягом тривалого періоду;

- недостатня поширеність партнерського підходу у відносинах між митними органами та учасниками ринку.

Необхідність розв'язання визначеної проблеми програмним методом зумовлена наступними обставинами.

1. Здійснення ключових реформ в сфері спрощення і здешевлення ведення зовнішньоекономічної діяльності, спрощення і прискорення процедур перетину кордону, митного контролю та оформлення потребує залучення до співпраці з митною службою цілої низки органів державної влади.

Так, перехід до здійснення митного оформлення за принципом «єдиного вікна», що є, зокрема, вимогою перелічених вище документів, а також доручення Президента України від 14.03.2011 № 083/14917-01, потребує впровадження електронного обігу документів, необхідних для здійснення митного контролю та оформлення. Процедурі впровадження електронного обігу документів, необхідних для здійснення митного контролю та оформлення, повинно передувати створення кожним із органів виконавчої влади електронного дозвільного документу на основі загальнодержавних класифікаторів.

Станом на травень 2012 року жоден з 19 органів виконавчої влади, що надають дозвільні документи для здійснення митних процедур, не видає їх у електронному вигляді [25].

Причинами наразі такого стану є як нормативна неврегульованість процедур, пов'язаних з електронним обігом дозвільних документів, так і відсутність цільового фінансування, необхідного для організації та впровадження обміну електронними документами.

Подальше поширення і збільшення змістовності процедури електронного декларування, яка в пілотному режимі запрацювала в Україні з квітня 2011 року, потребує створення правового механізму використання електронної вантажної митної декларації Національним банком, Державною податковою службою та Міністерством внутрішніх

справ. Спрощення і прискорення процедур перетину кордону неможливе без тісної взаємодії митної служби з іншими суб'єктами інтегрованого управління кордоном, у першу чергу Адміністрацією Держприкордонслужби. Розширення кола достовірних джерел попередньої митної інформації, яке є ключовою передумовою дерегуляції митних процедур, неможливо реалізувати без активної участі Міністерства закордонних справ та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Таким чином, вирішення цілої низки проблемних питань, які наразі гальмують розвиток і реформування митної справи, належить до компетенції не тільки Державної митної служби України, але й інших органів державної влади.

2. Наявність в Україні програми впровадження БФКС «Електронна митниця», затвердженої на рівні Уряду (та її фінансування на рівні не нижче 30%) є однією з вимог Угоди між Урядом України та Європейським Союзом про фінансування програми «Підтримка секторальної політики управління кордоном в Україні» від 30.10.2011.

3. Проблема, яка сформульована, є комплексною за своїм характером і містить в собі низку апріорних обмежень щодо шляхів вирішення. Її розв'язання має ґрунтуватись на системному підході, а рішення носити характер комплексу взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів.

З огляду на викладене вище, в якості заходу визначального шляху для розв'язання проблеми пропонується створення загальнодержавної багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця».

Метою зазначеної Програми є координація і концентрація зусиль органів державної влади України, направлених на спрощення умов ведення зовнішньоекономічної діяльності, сприяння розвитку законної міжнародної торгівлі, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, оптимізацію податкового навантаження шляхом розвитку і

реформування процедур, пов'язаних з митним контролем, митним оформленням та перетином кордону, шляхом створення БФКС «Електронна митниця». Метою Концепції є формування і визначення основних складових стратегії створення БФКС «Електронна митниця».

Створення БФКС «Електронна митниця» спрямовано на зміцнення митної безпеки України, подальший розвиток та адаптацію інформаційних систем Держмитслужби України до стандартів Європейського Союзу, створення умов для прискорення процедур митного контролю та митного оформлення, покращення рівня послуг, що надаються державою в митній сфері, обмеження можливості здійснення протиправних та корупційних діянь.

Будь-які шляхи розв'язання визначеної проблеми мають бути комплексом заходів з усунення перелічених обмежень та факторів впливу. Розглянувши альтернативні та частково додаткові заходи, єдиним економічно раціональним і ефективним шляхом розв'язання визначеної проблеми є створення БФКС «Електронна митниця», як комплексу запропонованих у наступному розділі практичних заходів за напрямками та проектами розвитку.

В рамках створення БФКС «Електронна митниця», з метою розв'язання визначеної вище проблеми, ДМСУ пропонується реалізувати низку заходів, об'єднаних в проекти розвитку за п'ятьма основними напрямками:

НАПРЯМ I. Перехід до здійснення митного контролю, в більшості, на основі результатів автоматизованого аналізу ризиків.

НАПРЯМ II. Створення умов для здійснення електронного декларування на рівні не менше 80% від загальної кількості декларацій.

НАПРЯМ III. Впровадження принципу «єдиного вікна» при здійсненні митного оформлення.

НАПРЯМ IV. Підвищення конкурентоспроможності національних суб'єктів господарювання через покращення якості управлінських рішень,

які приймаються на основі даних митної статистики і аналізу, в тому числі в сфері адміністрування митних платежів і визначення митної вартості товарів.

НАПРЯМ V. Підвищення якості та доброчесності виконання своїх службових обов'язків посадовими особами митної служби.

За вказаними напрямками протягом 2013-2017 років мають бути реалізовані наступні взаємопов'язані і взаємозалежні проекти розвитку:

За напрямом II. *Створення умов для здійснення електронного декларування на рівні не менше 80% від загальної кількості декларацій* передбачається:

- забезпечення програмно-технічної підтримки можливості акредитації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на центральному рівні;
- забезпечення програмно-технічної підтримки можливості здійснення електронного декларування, в тому числі, через зовнішній WEB-сайт митної служби України у мережі Інтернет;
- забезпечення програмно-технічної підтримки зворотного отримання суб'єктами інформації про поточний стан оформлення.

Термін реалізації проекту розвитку II – до 2017 року.

За напрямом III. *Впровадження принципу «єдиного вікна» при здійсненні митного оформлення.* Проект розвитку III.A. *Впровадження електронного обміну між державними органами документами, необхідними для здійснення митного контролю та оформлення* включає в себе наступні заходи:

- нормативне врегулювання питань обміну електронними документами між органами державної влади;
- побудова в митній службі «єдиного шлюзу» (криптопровайдеру) та інтеграції до нього криптобібліотек

інших акредитованих центрів сертифікації ключів (далі – АЦСК);

- створення та впровадження єдиної загальнодержавної телекомунікаційної системи електронного документообігу з використанням електронного цифрового підпису від різних АЦСК на базі національної системи конфіденційного зв'язку;
- створення та підключення до єдиної системи документообігу абонентських пунктів в органах державної влади, що здійснюють видачу дозвільних документів для митного оформлення.

Термін реалізації проекту розвитку Ш.А. – до 2015 року [25].

Основним очікуваним результатом виконання програми є скорочення трансакційних витрат суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в продовж здійснення митних формальностей в Україні з одночасним дотриманням належного рівня захисту економічних і безпекових інтересів держави. Підвищення ефективності використання інформаційних і телекомунікаційних технологій в діяльності митних органів має покращити результативність використання бюджетних коштів, спрямованих на здійснення митної справи. Якісно новий рівень здійснення митних формальностей і надання послуг юридичним та фізичним особам в сфері митної справи, як результат реалізації Програми, є важливим фактором соціально-економічного розвитку України.

В результаті виконання Програми мають бути отримані наступні показники ефективності:

- виключення неефективних витрат бюджетних коштів, спрямованих на здійснення митної справи;
- зниження витрат на організацію обміну інформацією на міжвідомчому рівні за рахунок впровадження загальнодержавного електронного документообігу, в тому числі за рахунок подання в електронному вигляді документів,

що необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення;

- зменшення адміністративного навантаження на юридичних і фізичних осіб, пов'язаного зі скороченням часу отримання ними послуг у сфері митної справи;
- забезпечення гарантованого рівня інформаційної відкритості митних органів, підвищення довіри до них з боку суб'єктів ЗЕД та громадян, що, в свою чергу, сприятиме спрощенню ведення бізнесу.

Фінансування Програми передбачається здійснити за кошти державного бюджету України, міжнародної технічної та фінансової допомоги, інших джерел, не заборонених чинним законодавством України.

За оцінкою незалежних аудиторів – компанії «PricewaterhouseCoopers» – загальний обсяг видатків розвитку на створення БФКС «Електронна митниця» на період часу з 2012 по 2016 рік складає 935,6 млн. грн.

Крім виділення коштів на розвиток системи потрібно також забезпечувати виділення коштів на щорічну підтримку вже створених та впроваджених елементів БФКС «Електронна митниця» – розмір такої щорічної підтримки складає 524,8 млн. грн.

Загальна вартість заходів зі створення БФКС «Електронна митниця» складатиме 1,46 млрд. грн. (з урахуванням ПДВ) протягом п'яти років [25].

Орієнтовний кошторис проекту розбудови БФКС «Електронна митниця» в розрізі ключових напрямків розвитку наведений в додатку Е (1).

Виконання Програми не потребуватиме залучення додаткових трудових ресурсів, крім власних трудових ресурсів Державної митної служби України.

Висновки до 3 розділу

«E-Customs» – це багатофункціональна комплексна система, яка органічно поєднує: інформаційно-комунікативні технології різних країн світу та сукупність механізмів їх застосування; вже існуючі інформаційні системи контролю за експортом, імпортом і транзитом в єдину автоматизовану систему таким чином, щоб забезпечити обмін електронною інформацією між усіма органами та суб'єктами, задіяними в експортно-імпортних операціях; системи технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, національними органами державної влади та суб'єктами міжнародної електронної торгівлі.

«Електронна митниця» повинна поєднувати в собі такі підсистеми, як електронне декларування; електронний документообіг; аналіз ризиків і керування ними; контроль за транзитом; єдина міжвідомча автоматизована система збору, збереження й обробки інформації, у тому числі від органів виконавчої влади; автоматизоване здійснення всіх видів державного контролю; уніфікована база нормативних і довідкових документів, які використовуються в митних цілях; інформаційне забезпечення аудита та правоохоронної діяльності.

Метою електронного декларування є прискорення товарообігу, скорочення часу на здійснення митного контролю, виключення суб'єктивних факторів при здійсненні митних процедур шляхом застосування при здійсненні митного оформлення товарів вантажної митної декларації та документів контролю за доставкою товарів (попереднього повідомлення та попередньої митної декларації) в електронному вигляді.

Новий Митний кодекс, який набув чинності 1 червня 2012 року, надає можливість широко використовувати сучасні електронні технології. Тепер абсолютно всі суб'єкти ЗЕД, які перебувають на обліку в митних органах і мають електронний цифровий підпис, можуть використовувати електронне декларування.

Необхідність спрощення та прискорення митних процедур під час увезення та вивезення товарів на (з) територію країни, зменшення ризиків порушення митної та економічної безпеки вимагає створювати інтегровані електронні інформаційні системи митного оформлення та контролю, до складу яких мають входити системи (підсистеми), що забезпечуватимуть при мінімальному втручанні посадової особи, яка відповідає за введення певного набору даних (людський фактор), продукування, збір, накопичення, збереження, передачу тощо первинної інформації, необхідної для виконання завдань митного оформлення та контролю.

Повномасштабне впровадження інформаційних технологій, електронного документообігу і електронного декларування з метою стимулювання зовнішньої торгівлі передбачено Новим Митним кодексом України. Важливим інструментом цього є максимальна автоматизація і інформатизація процесів у митній справі – створення багатофункціональної комплексної системи (далі – БФКС) «Електронна митниця».

Створення БФКС «Електронна митниця» спрямовано на зміцнення митної безпеки України, подальший розвиток та адаптацію інформаційних систем Держмитслужби України до стандартів Європейського Союзу, створення умов для прискорення процедур митного контролю та митного оформлення, покращення рівня послуг, що надаються державою в митній сфері, обмеження можливості здійснення протиправних та корупційних діянь.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило нам зробити наступні висновки.

1. Відповідно до Ст. 257 МК декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

Декларування товарів і транспортних засобів є одним з обов'язкових умов переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і виконує такі функції: забезпечує митні органи необхідними для митних цілей відомостями про переміщувані через кордон товари і транспортні засоби; служить підтвердженням законності здійснюваних декларантом (особою, яка провадить декларування) дій щодо товарів і транспортних засобів, які розміщені їм під обраний митний режим; носить контрольну функцію, суть якої полягає в тому, що на основі декларування митні органи перевіряють відповідність декларованих відомостей про товари і транспортні засоби фактичним даним.

2. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії. Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках.

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

3. Під митним оформленням розуміють сукупність дій, пов'язаних з пропуском в Україну чи за її межі (у тому числі за умов тимчасового ввезення

або тимчасового вивезення) товарів, майна та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України. Місця здійснення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами, визначаються відповідно до розділу XII МК, яким передбачено, що митне оформлення товарів, що вивозяться за межі митної території України громадянами, може здійснюватися у будь-якому митному органі на всій митній території України. Митне оформлення товарів, що ввозяться на митну територію України громадянами (крім товарів, що переміщуються у несупроводжуваному багажі та у вантажних відправленнях, а також товарів, що підлягають державній реєстрації) здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України

4. Декларування здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. Для цього використовується митна декларація.

Положення «Про митні декларації» визначає вимоги до оформлення і використання митних декларацій, на підставі яких декларуються товари, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України підприємствами, та інші товари, що відповідно до законодавства України декларуються шляхом поданням митної декларації, передбаченої для підприємств, а також порядок внесення змін до митних декларацій, їх відкликання та визнання недійсними.

Факт виконання окремих митних формальностей підтверджується шляхом внесення посадовою особою митного органу, яка виконала таку формальність, за допомогою автоматизованої системи митного оформлення відповідної відмітки до електронної митної декларації або електронної копії митної декларації, поданої на паперовому носії. Автоматизована система митного оформлення входить до складу Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України.

5. ДМСУ здійснюється низка заходів щодо впровадження використання суб'єктами ЗЕД електронної форми декларування товарів, яка спрямована на наближення митних процедур України до світових норм і стандартів.

Метою електронного декларування є прискорення товарообігу, скорочення часу на здійснення митного контролю, виключення суб'єктивних факторів при здійсненні митних процедур шляхом застосовування при здійсненні митного оформлення товарів вантажної митної декларації та документів контролю за доставкою товарів (попереднього повідомлення та попередньої митної декларації) в електронному вигляді.

Реалізація процедури електронного декларування товарів дозволить сформувати необхідні умови для застосування інформаційних технологій на якісно новому рівні й забезпечить запровадження електронного документообігу між митними органами та підприємствами із використанням механізму електронного цифрового підпису.

6. Однією з цілей Концепції інтегрування системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення Держмитслужби України є поступове впровадження елементів системи електронного документообігу при виконанні процедур митного оформлення та митного контролю товарів та транспортних засобів.

Повномасштабне впровадження інформаційних технологій, електронного документообігу і електронного декларування з метою стимулювання зовнішньої торгівлі передбачено Новим Митним кодексом України. Важливим інструментом цього є максимальна автоматизація і інформатизація процесів у митній справі – створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця».

Перехід до здійснення митного оформлення за принципом «єдиного вікна» потребує впровадження електронного обігу документів, необхідних для здійснення митного контролю та оформлення.

7. Процедурі впровадження електронного обігу документів, необхідних для здійснення митного контролю та оформлення заважає нормативна неврегульованість процедур, пов'язаних з електронним обігом дозвільних документів, а також відсутність цільового фінансування, необхідного для організації та впровадження обміну електронними документами.

Вирішення цілої низки проблемних питань, які наразі гальмують розвиток і реформування митної справи, належить до компетенції не тільки Державної митної служби України, але й інших органів державної влади. Подальше поширення і збільшення змістовності процедури електронного декларування потребує створення правового механізму використання електронної вантажної митної декларації Національним банком, Державною податковою службою та Міністерством внутрішніх справ. До даного процесу також слід залучити Адміністрацію Держприкордонслужби, Міністерство закордонних справ та Міністерство економічного розвитку і торгівлі України.

Наявність в Україні програми впровадження БФКС «Електронна митниця», затвердженої на рівні Уряду (та її фінансування на рівні не нижче 30%) є однією з вимог Угоди між Урядом України та Європейським Союзом про фінансування програми «Підтримка секторальної політики управління кордоном в Україні» від 30.10.2011 р.

8. Створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» спрямовано на зміцнення митної безпеки України, подальший розвиток та адаптацію інформаційних систем Держмитслужби України до стандартів Європейського Союзу, створення умов для прискорення процедур митного контролю та митного оформлення, покращення рівня послуг, що надаються державою в митній сфері, обмеження можливості здійснення протиправних та корупційних діянь.

Одним із важливих напрямів створення БФКС «Електронна митниця» є створення умов для здійснення електронного декларування на

рівні не менше 80% від загальної кількості декларацій. Для його реалізації передбачається: забезпечення програмно-технічної підтримки можливості акредитації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на центральному рівні; забезпечення програмно-технічної підтримки можливості здійснення електронного декларування, в тому числі, через зовнішній WEB-сайт митної служби України у мережі Інтернет; забезпечення програмно-технічної підтримки зворотного отримання суб'єктами інформації про поточний стан оформлення.

Основним очікуваним результатом виконання програми є скорочення трансакційних витрат суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в продовж здійснення митних формальностей в Україні з одночасним дотриманням належного рівня захисту економічних і безпекових інтересів держави.

ДОДАТКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (Редакція станом на 01.01.2013)// zakon.rada.gov.ua/go/4495-17
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435- IV (Редакція станом на 19.01.2013)// zakon.rada.gov.ua/go/435-15
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (Редакція станом на 03.02.2013) // zakon.rada.gov.ua/go/436-15
4. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. – Текст документа від 17.11.2012// zakon.rada.gov.ua/go/959-12
5. Закон України від 22.05.2003 № 851-IV «Про електронні документи та електронний документообіг»// zakon.rada.gov.ua/
6. Закон України від 22.05.2003 № 852-IV «Про електронний цифровий підпис»// zakon.rada.gov.ua/
7. Закон України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» від 5.10. 2006 р. № 227-V// zakon.rada.gov.ua/
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ [№ 1081 від 28.11.2012](#)) від 21.05.2012 р. № 450// www.kmu.gov.ua
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 р. N1236-р «Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/category?cat_id=297456.
10. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.01.2011 № 2-р. «План заходів щодо реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами»// www.kmu.gov.ua

11. Указ Президента України «Національний план дій з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 22.04.2011 № 494/2011// zakon.rada.gov.ua/laws/show/494/2011

12. Аналіз регуляторного впливу до проекту наказу Держмитслужби «Про затвердження умов електронного декларування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2214455&cat_

13. Беловол А. Для електронного декларування не нужно никаких специальных условий / Украинские национальные новости (05 мая 2011 г.) // А. Беловол, И. Муратов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/ru/interview/05-05-2011/348109/>

14. Бєседа І.О. Електронне митне декларування в Україні – крок до майбутнього/ І.О. Бєседа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_14_1/Beseda.pdf

15. Бондаренко І.О. На шляху до європейських стандартів: електронне декларування [Текст]/І. О. Бондаренко// Митна справа. – 2005. - №1. – С. 17-21.

16. Голомовзий В.М. Митне регулювання: Навч. посібник [Текст]/ В.М. Голомовзий, Л.А. Панкова, О.Ю. Григорєв, А.О. Босак та ін. – Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. – 240 с.

17. Гребельник О.П. Основи митної справи: Навч. посібник [Текст]/ О.П. Гребельник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 600 с.

18. Дмитрієва Н.О. Ефективність нової багатофункціональної системи «електронна митниця» та її вплив на розвиток міжнародної електронної торгівлі / Н.О. Дмитрієва // Зовнішня торгівля: право та економіка. - 2009. - №6(47). - С. 13 – 21.

19. Дудкова В. На пути к электронной таможене [Текст]/В. Дудкова// Таможня. – 2006. - №4. – С. 18-23.

20.Електронна митна декларація: в яких випадках застосовується// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nakaz.com.ua/novosti/electonna-mitna-deklaracija>

21.Електронна митниця почала працювати. Оформлені перші електронні декларації / Асоціація митних брокерів України (07.04.2011 р.; прес-служба АМБУ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ambu.org.ua/node/1839>

22.Електронне декларування товарів – крок до європейського майбутнього української митниці//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article;jsessionid=D080A6222B395736F09FC455B49FD249?art_id=2622812&cat_id=2703115

23.Європейське співтовариство з початку 2009 р. запроваджує нові митні правила, пов'язані з наданням попередньої інформації про переміщувані товари та транспортні засоби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=726068&cat_id=297456

24.Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Державного комітету України з питань науки, інновацій та інформатизації у 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkni.gov.ua/index.php/uk/2010-09-14-09-33-59/2010-09-14-09-36-42>

25.Концепція державної цільової програми «Створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» на 2013 – 2017 роки // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua>

26.Кунєв Ю.Д. Концептуальні основи розвитку митної служби України [Текст]/ Ю.Д. Кунєв// Митна справа. – 2005. - №6. – С. 3-8.

27.Литовська «Електронна митниця» для українців / Прес-служба Державної митної служби України. 01.02.2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=109274592&cat_id=2251580.

28.Лист ДМСУ від 19.10.2010 р. № 11/5-10.31/12330-ЕП «Про зміну форматів ЕПП та електронної адреси отримання ЕПП» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.customs.lg.ua/content/view/584/79/

29.Лист ДМСУ від 30.04.2010 № 11/5-10.31/4091-ЕП «Про надіслання уточнених та доповнених інструктивно-методичних матеріалів з підготовки та впровадження процедур роботи з ЕПД у митних органах» [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.customs.lg.ua/content/view/583/79/

30.Лист ДМСУ від 07.06.2012 р. № 11.1/2-12.2/6419-ЕП «Щодо порядку електронного декларування товарів»// <http://document.ua/shodo-porjadku-elektronnogo-deklaruvannja-tovariv-doc100218.html>

31.Мартиненко С. В. Сучасні програми розвитку Е-Уряду : Аналітичний огляд / С. В. Мартиненко // Програма «Електронна митниця» (e-Customs). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.itsway.kiev.ua/index.php?language=ua&main_management=about&management=eGov_2/

32.Международная конвенция по упрощению и согласованию таможенных процедур (Киотская конвенция) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.wcoomd.org/ie/En/AboutUs/aboutus.html: "The Kyoto Convention: Customs contributing to the development of international – 9trade".

33.Митні декларації за новим Митним кодексом України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.km-partners.com/ua/newsletters/539-mitni-deklaracii-za-novim-mitnim-kodeksom-ukraini>

34.Митниця затвердила умови електронного декларування / Український бізнес ресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ubr.ua/uk/laws-and-business/legislation-news/mitnicia-zatverdila-umovi-elektronnogo-deklaruvannia-85877>

35.Митна служба розпочинає експериментальне впровадження електронного декларування / Асоціація митних брокерів України (29.03.2011 р.; прес-служба АМБУ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ambu.org.ua/node/1837>

36.Наказ ДМСУ від 26.09.2007 № 800 «Про митний контроль та митне оформлення товарів, які декларуються з поданням вантажної митної декларації та документів контролю за переміщенням товарів у електронному вигляді»// <http://www.customs.gov.ua>

37.Наказ ДМСУ від 17.03.2011 № 216 «Про затвердження Умов електронного декларування»// <http://www.customs.gov.ua>

38.Наказ ДМСУ від 31.05.11 № 454 «Про проведення другої фази пілотного проекту з електронного декларування»// <http://www.customs.gov.ua>

39.Наказ ДМСУ від 14.10.11 № 871 «Про внесення змін до наказу Держмитслужби України від 31.05.2011 № 454 «Про проведення другої фази пілотного проекту з електронного декларування» (зі змінами)»// <http://www.customs.gov.ua>

40.Наказ ДМСУ від 05.04.2012 № 205 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо строків митного контролю та оформлення товарів за вантажною митною декларацією»// <http://www.customs.gov.ua>

41.Наказ ДМСУ від 13.04.12 р. № 219 «Про проведення третьої фази пілотного проекту з електронного декларування»// <http://www.customs.gov.ua>

42.Наказ ДМСУ «Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Держмитслужби України» №1341 від 04.11.10// <http://www.customs.gov.ua>

43.Наказ ДМСУ «Про Концепцію інтегрування системоутворюючих компонентів технічних та спеціальних засобів митного контролю з автоматизованою системою митного оформлення Держмитслужби України» № 191 від 28.03.12 р.// <http://www.customs.gov.ua>

44.Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення» від 24.05.2012 р. № 599// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0984-12/page2>

45.Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного

адміністративного документа» від 30.05.2012 р. № 631//
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1360-12>

46. Науменко В. Мінімізація ризиків при митному оформленні: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. зал. [Текст]/ В. Науменко. — К.: ЗАТ «Август», 2003. — 224 с.

47. Ніколайчук В.О. Впровадження механізму електронного декларування [Текст]/ В.О. Ніколайчук// Митниця. — 2006. - №7 (20). — С. 22-25.

48. Новий Митний кодекс України: що варто знати фармкомпаніям [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/147388>

49. Офіційний сайт Державної митної служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.customs.gov.ua

50. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://indices.eba.com.ua/ua/ci/>

51. Пашко П.В. «Електронна митниця» — головний шлях до митної безпеки держави [Текст]/ П.В. Пашко// Транспорт і логістика. - 2007. - № 3. — С. 24-28.

52. Пашко П.В. «Електронна митниця» — головний механізм гарантування митної безпеки держави [Текст]/ П.В. Пашко, В.П. Шуляк// Фінанси України. — 2006. - №12. — С. 53-59.

53. Пашко П.В. Основи митної справи: Навч. посібник [Текст]/ П.В. Пашко, В.Р. Науменко, В.А. Руссков. — К.: Знання, КОО, 2002. — 318 с.

54. Пашко П.В. Митні інформаційні технології [Текст]/ П.В. Пашко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://libfree.com/199877031_informatikaperedmova_mitni_informatsiyni_tehnologiyi.html

55. Пількевич К. Чи сприятимуть зміни до Митного кодексу спрощенню міжнародної торгівлі? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/252837.html>

56. Поліванов В.Є. Система «e-Customs» та її вплив на розвиток міжнародної електронної торгівлі в умовах удосконалення митних відносин з

ЄС/В.Є. Поліванов, Н.О. Дмитрієва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zavantag.com/docs/2022/index-13841.html?page=14>

57. Програма економічних реформ Президента України на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»// http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

58. Савостін М.М. Електронне декларування – шлях до вдосконалення та реформування митної справи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_14_1/Savostin.pdf

59. Словник законодавчих термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.27332.0>

60. Сучасна митниця країн СНД та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://myrack.com.ua/mitne-oformlennya/125-ponyattya-deklaruvannya-tovarv--transportnix-zasobv-.html>

61. Толстоухов А.В. Передмова до підручника Пашка П.В. «Митні інформаційні технології» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://libfree.com/199877031_informatikaperedmova_mitni_informatsiyne_tehnologiyi.html

62. Шершун А.А. Митне оформлення товарів та транспортних засобів. Навчально-методичний посібник [Текст]/ А.А. Шершун. – Київ, 2007. – 330 с.

63. Шубіна Х. Контролювати менше, але контролювати краще – така вимога сьогодення [Текст]/ Х.Шубіна// Митниця. – 2008. - №2 (39). – С. 14-19.

